

ZOMBOR ÉS VIDÉKE.

POLITIKAI HETILAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kossuth-utca 155. szám. Gergely-féle házban,
ahova minden, a lap szellemi és anyagi részét illető köz-
lemények intézendők és minden díjak fizetendők.

C. bácsymegyei nemzeti párt hivatalos közlönye.
Megjelenik minden vasárnap és csütörtökön.
Felelős szerkesztő és kiadófeljogosult:
D. r. MOLNÁR GYULA.

Előfizetési árak:
Egész évr. 10 frt. — Félévre 5 frt. — Negyedévre 2 frt 50
Egy hóra 85 kr.
Egyes szám ára 10 kr. a vasárnapi szám 15 kr.

Előfizetési felhívás

„Zombor és Vidéke” XIV. évfolyamának 2-ik negyedére.

A „Zombor és Vidéke” évnegyedes előfizetést tisztelettel felkérjük, l. évi április hó 1-ével a 2-ik negyedre járó előfizetéseiket szíveskedjenek megújítani, nehogy a lap szétküldésében fennakadás álljon be.

A „Zombor és Vidéke” hetenként kétszer rendszerint 10 oldalon s vasárnaponként a

„Bácskai Karzós”

ezimű illusztrált élelzap melléklettel jelenik meg s előfizetési ára az élelzap melléklettel együtt évnegyedenként **2 frt 50 kr.**

Hazafias tisztelettel

„Zombor és Vidéke”
kiadóhivatala.

Felhívás a választópolgárokhoz!

Miután pártunk sikeres működésének első alapfeltétele, hogy mindazok, a kik a párthoz tartoznak, a képviselő választók névjegyzékébe felvétessenek, a mire a mai politikai helyzetben kettős kötelességem törekedni, kérem mélyen tisztelt választópolgárainkat, hogy hatáskörükben oda hassanak, hogy minden egyes választó adóját a múlt évre e hó 15-ig megfizesse.

Zombor, 1895. márczius 31-én.

Hazafiai üdvözléssel

Szemző István,
pártelnök.

Sándor Béla.

A Zombori Takarékpénztár részvényeseinek többsége mult vasárnap a megüritült igazgatói állásra Sándor Béla főispánt választották meg s legott fölkerekedtek, hogy e választás hírét az új igazgatónak megvigyék.

Régen rebesgetett hír vált valóra e választás útján, melyet a

főispán ur „lajbzsurnál”-ja még a mult hetekben jónak látott desavouálni.

Most a „lajbzsurnál” is vezércikkben ismeri el a megtörtént tény, mely egyébiránt csak május hó 1-én fog akút alakot ölteni.

Egy hóig még Sándor Béla áll a megyei s városi közigazgatás élén.

A távozó ellenségnek aranyhidat szokás építeni s azt kellene tennünk nekünk is, mert Sándor Béla azzal az iránynyal, azzal a politikával s azokkal az elvekkel, melyeket a „Zombor és Vidéke” képvisel másfél évtized óta homlokegyenest ellentétben állott.

A „Zombor és Vidéke” Apponyi Albert gr. igéit hirdette s a nemzeti párt politikai zászlaját lobogtatta. — Ez elegendő ok volt arra, hogy Sándor Béla megyei s városi főispánnal a legvehemensebb antagonizmusban álljon.

De ezen kívül sok más tényező is közreműködött arra, hogy e lap Sándor Béla főispánságát váltig ostromolja.

Első sorban a vármegyei s városi korrupció miatt volt haragosa e lap a főispánnak. Azzal vádolta s vádolja most is őt, hogy mint főispán kizárólag a kormánypárt érdekeit szolgálta s a közigazgatási miseriákat nem orvosolta.

Egy évtized óta valóságos epidemiája uralkodott a közigazgatási visszaéléseknek, de példás büntetést soha sehol se láttunk.

Felfüggesztettek, sőt el is esaptak jegyzőket hosszú s vég nélküli panaszok folytán, de ezek legnagyobb részét a fenyeítő bíróság vád alá helyező végzéseii iniálták.

Helyes-e ezekért a vármegyei főispánt vonni felelősségre, holott a kormánypolitika a főispánban csak vak eszközt keres: más téren vitatandó meg.

Mi ugy hittük s hisszük ma is, hogy a felelősség első sorban is a főispánt terheli.

És abban a tényben, hogy a főispán lemond, nem vonul félre, hanem kevésbé diszes más állást foglal el, azt látjuk, hogy ő maga is nekünk ad igazat.

Ő az, a ki lemond, ő az a ki megunta hivatalát, s ennek okai csak is a politikai rendszerben keresendők.

Az a politika, melyet Tisza inaugurált, Szápáry, Wekerle s Bánffy folytat — nem elégitheti ki a fővezető egyéniségeket se, s oly mély aversióval töltik el, hogy akármily külső dísz és hatalmat egyesít is magában állásuk, azt szívesen föleserélik kevésbé diszes állással.

Lesz alkalmunk még a buszatatások nyomán e kérdéseket ventilálni, ezuttal csak konstatáljuk, hogy ama politikai igazságok, — melyek az ország fővárosában napról-napra nagyobb s fényesebb diadalokat aratnak, — a vidéken is domináló erőre kapnak és Sándor Béla távozásával hihetőleg közelebb jutunk kitűzött céljaink — az administratio purifikálásának megvalósításához.

Kossuth gyászünnepély Zomborban.

A „Zombori Népkör” a nemzet atyjának, Kossuth Lajosnak halála évfordulóját gyászünnepélylyel ülte meg márczius 31-én. A kör helyiségen gyászlobogó lengett, míg benn a nagyterem főhelyén Kossuth Lajos életnagyságu arczképe gyászdraperiával környezve, fekete fátyollal bevonva díszlett, eser- és babérkoszorúval övezve.

A kör összes helyiségei, de még a folyósó is zsufolva megtelt közönséggel.

A hölgyek nagy számmal jelentek meg. Ott láttuk a Kossuth-család távoli rokonát: Ambróзовics Emilia urnőt is. A bácsymegyei és Zombor vá-

os nemzeti párt elnöke: Szemző István és e lap szerkesztője is megjelent, mi annál is örvendetesebb benyomást tett, mivel a hivatalos személyiségek közül senki sem jelent meg. Az iparos dalárda testületileg jelent meg Eibach István elnöke vezetésével.

Dr. Donoszlóvi Vilmos a zombori népkör elnöke a következő beszéddel nyitotta meg a gyászünnepeket:

Tisztelt gyászközönség!

A zombori népkör, mint a hazafiás érzelmeinek mindenkor hű ápolója — Kossuth Lajos szellemének óhaját ma áldozni.

Megtért ő is honába nemzete közé, ki nemzetet és hont adott nekünk.

A diadaloknak vezére, a szenvedéseknek mátyurja, a szabadság prófétaja és a haszaszeret apostola — itthon nyugszik ő az édes anyaföldben, — itthon az ő bálványozott Magyarországiában.

Félszázadon át ette a számkivetés keserű kenyerét, hiába hívtuk, hiába vártuk, halva tért meg egy év előtt honába.

Amit tagolva államnak, alkotmányának, jognak, szabadságnak, emberiségnek, hazafiságnak hívnak; a mi szép, a mi dicső, a mi nagy, mindez egyesítve a magyar emlékekben: ez Kossuth Lajos.

A magyar nép örök eszményét, Kossuth Lajos nagy szellemét örök időkre igyekezzünk fiainkba és utódainkba átplántálni, mert a magyar nemzet csak akkor lesz boldog, ha nemzedékről nemzedékre Kossuth nagy szelleme él és világító látkyaként követi eszméit a nemzet.

A zombori népkör az emlékezés kenetteljes fátyolát fellebbenti a mai nap és halálját igyekezik leróni a törhetlen magyar szelleme fölött.

A magyarok Istene áldja meg megszentelt hamvait, örökre áldott legyen emléke!

Az elnök ez ünnepi megnyitója után az iparos dalárda mély érzéssel énekelte a Hymnust Lévay Nándor karmester vezetésével. Gruda Pál szavalt erősen hangon és szépen Trischler Károlynak ez alkalomra írt „Kossuth emlékezete” című költeményét, mit a közönség zajosan megénekelte.

Ekkor lépett az emelvényre *dr. Alföldy Árpád*, zombori fiatal ügyvéd, a ki fél óráig tartó remek beszéddel emlékezett meg Kossuthról. Beszédjének egyes megrázó pontjait oly élénk érzéssel adta elő, hogy nem egy szemben könnyek tödültek elő.

Beszéde egész terjedelmében így szólt:

Ünnepi ruhát öltöttünk fel ma, mint az imádkozni menő hívek: Áhítatos szívvel jöttünk össze, hogy emlékezzünk Kossuth Lajosról. Óh! Mekkora dicsőség is az övé!

Pusztá szavával egy egész nem-

zetet új fényes korszakra emelt, dicső tettekre lelkesített. Minden egyes beszéde búbajos vidék volt, telve déli tüllel, balzsamos virágokkal, amelyeknek varázsa a hallgatót mámorba ringatta, fogva tartotta, magával ragadta. Űde, bájos, zengzetes volt abban minden. Búsongó csalogány fájdalommal dalolása hangzott minden rejtetekből. Ábrándvilágok megvalósulása volt minden igéje.

Kossuth Lajos megértette a haladó kör szavát, aggódva érezte népeinek szíve dobbanását, benne élt a nemzet százados bánatában. Bámulatos akaratajával, nagy szívvel, isteni képességeivel nem hagyhatta elveszni hazáját.

A mire felvirradtak 1848-nak dicső napjai, akkor ő már rettegett ostora volt elnyomóinknak, feltétlen ura, imádott vezére Magyarországnak! Egyszerű polgárlétére volt mindez. Nem volt semmi hatalma más a világon, mint a mi volt annak az igazságnak, amelyet Isten lelkebe adott. Ő hangzott a legelőször, hogy a nemesekre nézve, a kiknek az édes haza anyatejének mézét adá, polgári lealacsonyítás az adó alól való mentesség. Ő figyelmeztette legelőször polgártársait arra, hogy a művelt népeknél a koldus, a szolga az, a kitől az állam adót nem követelhet, mert nem is adott neki semmit. Mily egyszerű igazság ez ma és Kossuth Lajosnak mégis gyűlöletet, üldöztetést, börtönt kellett elszenvedni érette.

Az ő jelszava volt az, hogy legelőbb politikailag kell önállókká szabadokká lennünk, mert csakis a politikailag, önálló és szabad nép annyira ur otthonában, hogy teljes erővel fejlesztheti anyagi és gazdasági érdekeit.

A népképviselői rendszer Magyarországon az ő eszméje.

Tőle nyertük jogainkat, szabadságainkat. Ő előtte nem volt miénk a föld. Egy rövid év alatt mindezekről törvényeket alkotott. Felelős kormányt adott az országnak. Isten után neki köszönhetünk legtöbbet. Kossuth Lajos lángszelleme újjá teremtette, egyszerre hatalmassá varázsolta az országot.

Tudjuk mindannyian, hogy alig kezdte meg az első felelős miniszterium működését, a bécsi kamarilla már is hozzáfogott aknamunkájához.

Akadályt akadályra gördített, hogy a magyar szabadság gyors haladását megakaszthassa.

Nem tudott belenyugodni abba, hogy Magyarország önállóan intézhesse állami ügyeit. Ravaszág, árulás, ármány, hitszegés, voltak a rendes fegyverei.

Kis idő múlva Kossuth Lajosnak már az egész világgal szembekelletszálania, hogy legegyszerűbb emberi jogainkat is megvédhesse. Jogosan mondta márc. 4-iki beszédjében, hogy mi rajtunk egy föjtő gőznek nehéz átka ül. A bécsi rendszer csontkamarájából egy olvasztó szél fúj reánk, mely idegeinket megmeregíti, lelkünk röp-tére zsibbasztólag hat.

Hiszen érezte, tudta ekkor már mindenki, hogy ellenségeinknek minden törekvése a nemzetiségek fellázítására irányul. Belháborút akartak előidézni az országban, hogy a rend helyreállításának ürügye alatt fegyverrel semmisítsék meg ezer éves alkotmányunkat, Kossuth Lajos által kivívott önállóságunkat.

A nemzetiségekre jól számítottak, féktelen dühvel rohantak reánk mindenütt.

Csak hogy a megsértett nemzeti méltóság haragja, a szabadság fuvalma által felélesztett mámorító lelkesedés tüze hőssé acélozta a nemzet minden lakóját. Óriásokat termelt a magyar föld minden göröngye. Rövid idő alatt rettegett hadsereg védte szent érdekeinket.

Perczel Mór diadalról-diadalra vezetői honvédeinket és a Muraközt majdnem egészen megtisztítja a horvátoktól. Damjanics a szerbeket fékezi meg. Majd előkerül Bem, aki csodákat művel Erdélyben, Klapka, Asbóth, gróf Leiningen és még annyi mások, akik rettenhetetlen bátorságukkal, fényes haditetteikkel kitörülhetlenül írták be nevüket szabadságharcunk történetébe.

De valamenyi között, mint egy fényes tűzszlop, hatalmasan emelkedett ki Kossuth Lajos alakja. Éjjelt, nappalt összetéve, titáni erővel faradozott a honvédelmi eszközök összeállításán. Csodálatos munkarejével, roppant szerző képességével mindenütt ott volt, ahol baj, viszály, veszedelem támadt. Bejárta a táborokat, a csüggedőkbe bátorságot öntött, a béketlenkedőket kiengesztelte. Lelkesített minden embert. Boldog volt, aki honvédnek állhatott be. Hadseregek támadtak mindenütt, amire elhaladt.

Annai dicső nap után azonban a tulerőnek nem voltak képesek ellenállani. Ama szerencsétlen harcok elmultával, a melyekkel Isten a magyar nemzetet meglátogatta, nem volt többé remény, hogy az egyesült osztrák és orosz nagyhatalmasságok ellen az önvédelem harcát sikerrel folytathattuk volna, Kossuth Lajos is elhagyta a hazát.

Kifejezhetetlen érzelm-vihar dult szívében. Leborult hazája földjére és zokogva nyomta reá a fiui szeretett bucsusókját.

A szörnyű csapás a fájdalom könnyeit facsarta ki szeméből, de lelkét meg nem törte. Ő részese, szemtanúja volt a nemzet bámulatos akaratajének és szívósságának, nem mondhatott le annak jövőjéről. Örökké ragyogott előtte a reménység csillaga. A szebb jövőbe való hit adott neki erőt ahhoz a küzdelemhez, a melyet letiprott hazánk érdekében bujdosása közben fejtett ki.

Beutazta majdnem az egész világot, hogy nyomoruságunkra enyhét lellessen. Nagyon jól tudjuk, hogy minden törekvése csakis a saját szenvedéseit növelte. De nagy keservei között is megőrizte tiszta jellemét, hű maradt fényes elveihez és nem szünt

meg szeretni Magyarországot és a magyar népet soha.

Legjobban fájt szegény szívének a midőn a magyar országgyűlés, saját gyermeke megfosztotta állampolgári jogától, kiűzte, kiátkozta saját hazájából.

Szegény magyar nép már csak sirni, zokogni zarándokolhatott felszentelt lakához. Ölelő karjait, melegen dobogó atyai szívét hiszen nem zárta el előlük soha.

Minden feddése, minden nehezte, minden intelme, egész bocsánata e néhány szó volt: „Fiaim! Szeressétek a hazát! Óvjátok jogait, Magyarország függetlenségét.“

Neve a lángoló hazaszeretet, a nemzeti függetlenség és rendületlen elhűség eszménye marad a magyarföldön örökké. Századunk eseményeit az ő tettei aranyozzák be vakító fénnel.

Imádkozunk az ő nagyságához. Imádjuk őt abban a fényárban, amelynek sugarai utmutatók fognak maradni minden jó hazafi előtt mindig. Tekintsük úgy őt, mint egy dicsőségesen lement napot, a mely az emléke világosságot, a szívekbe melegséget öntött. Egi tünemény ő, büszksége az egkeknek. Tőle nyeri Magyarország világosságát, dicsőségét, életerejét.

Olyan időt élünk, a mely nem ismer eszményt, kineveti az önfeláldozást, a haszonlesést tüzte ki zászlajára és az elvek megtagadását nevezi okosságának. Ha a hazát olyan boldog-gá akarjuk tenni, a milyennek azt Kossuth Lajos szerette volna, akkor az ő példájának ragyogása legyen éltető világunk. A hazáért való önfeláldozás és a politikai becsületnek soha és semmi körülmények között való fel nem adása legyen mindannapi kenyérünk. Csak így fogunk a magasból reánk tekintő Kossuth Lajost megnyugtatni, hogy Magyarország nem fog elveszni. hanem virulva, nagygyá, hatalmassá válik, mert fiai az ő nyomdokait, az ő tanait követik.

Kossuth Lajos szelleme lebegjen felettünk!

Dr. Alföldy Árpád.

Zajos taps és éljenzés jutalmazta az ünnepelt és népszerű szónok beszédjét, melyet a dalárda „Nemzeti ima“ című énekével fejezte be. Fel-tűnést keltek a 48-as honvédek, a kik rongyos-szegényes ruhában meg-jelenve az ünnepélyen dr. Alföldy Árpád beszédje alatt könnyeiket törölték, midőn a nagy idők emlékeit vissza-élőzte szemek élé. Városunkban ez volt az egyedüli Kossuth gyászünne-pély és csak dicsérrel említhetjük fel azt, hogy a népkör feladata magasla-tán áll, midőn minden hazafias moz-galomban mintegy uttörő és vezető áll városunkban.

A zombori Tóth Kálmán-kör dísz-közgyűlése.

Társadalmi életünk kimagasló tényezője — a Tóth Kálmán-kör, mely életrealóságának már annyiszor adta jelét, mult hó 31-én tartotta előkelő közönség jelenlétében díszközgyűlést, melynek egész lefolyását a következőkben ismertetjük.

Pontban 11 órakor lépett az ujjonnan megválasztott elnök *Medveczky Zsigmond* ur az emelvény-re, a gyűlést megnyitva, emelkedett szellemű, lelkes beszédet intézett a közönséghez, melyet egész terjedelmében itt adunk:

Tisztelt gyűlekezet!

A zombori „Tóth Kálmán-kör“ nevében üdvözlöm e díszes társaságot és köszönöm, hogy megjeleni szíveskedtek, hogy bennünket ily jóakarattal támogatva, a mai nap fényét emelni kegyeskednek.

Örömmel nézem e díszes gyűlekezetet és örömmel látom benne, hogy az itteni társadalom szívesen segíti és mozdítja elő körünk céljait.

Milyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A társadalomnak legszebb szereplése: a közművelődés és minden magasabb törekvés előmozdítása. A zombori „Tóth Kálmán-kör“ is ily czélokra tűzött ki maga elé, nevezetesen a nemzeti szellemű és nyelvű műveltség, az irodalom és a művészet ápolását, terjesztését és ezzel kapcsolatban a társas élet emelését.

Korunk (és nem mint a „Bácska“ irta körünk Szerk) a haladás e tag utján, itt hol mindaz, mi az előre törő hullámokat nem követi, elmarad, avagy a hullámok által elsodorva megsemmisül, itt, hol a létért való küzdelem oly súlyos, az élet fenntartásának követelményei oly nehezen biztosíthatók, mennyire, de mennyire szükséges, hogy minden egyes ember életereje erős gyökérből induljon ki, hogy a társadalom ily elemekből alakuljon, a társadalom erdője erős törzsi falkból képződjék, olyanokból, melyek képesek az idők viháiraival megküzdeni és így a lehetőség határáig emelkedni a magasba.

És ez erdő, melynek ereje egyuttal életképessége nem-e szép, nem-e szebb, ha az Isten alkotásaihoz hasonlóan virágokkal is bír, ily ideális díszekkel? A szellem, a lélek, a szív, az érzelmek, az élet e legszebb virágai, ezek emelnek fel bennünket magasabb lényekké, ezek visznek bennünket közelebb az Istenhez, ezek fejlesztik bennünk a legszebb hajlamokat, ezek a magasabb eszmék uttörői, ezek ébresztik bennünk a szép és jó iránti érzelmeket, az egymás iránti nemes hajlamokat és leginkább ezek az igaz hazaszeretetet.

Az ember minden hajlamának összhangzatos és magasabb kifejlődése, csakis aestétikai szépséget műveltség útján érhető el, csakis ez képesít bennünket igaz szellemi és művészeti életre, csakis ez érteti meg velünk a szellemi és művészeti világot, ismert meg bennünk annak vegtelenségével, finomítva, nemesítve természetünket, ad nekünk oly látkört, mely mindent igaz értékere emel avagy reducál, mely az embereket és műkődésüket nem a külső formák, hanem a belső érték után ítéli meg, mely a jót a rossztól, a nemeset a közönségestől erősen megkülönböztetve, a jót, a szépet és nagyot előbb-

utóbb is megérdemelt — hivatott — helyére juttatja.

A zombori „Tóth Kálmán-kör“ az imént hangoztatott után való működést és haladását tüzte ki feladatául, nevezetesen azt, hogy a társadalom szellemi aranyát, — melynek értéke a valutának várva-vári rendezése után is minden felül fog állani — mondok, hogy a társadalom szellemi aranyát összegyűjtve, abból egy szép láncot: kovácsoljon, oly aranyláncot, mely nemcsak hogy fényes és erős legyen, de a mely gondolatainkat, érzelminket és törekvésünket közelebb fűzve egymáshoz, társas életünk értékét emelni és jövőnk hajnalpirját szépíteni fogja.

Feladatául tüzte ki: szellemi világunk virágait egy szép csokorban összegyűjteni, mely virágcsokor első sorban az itteni társadalom díszre lesz.

Kétségtelen, feladatunk nehéz, de midőn az itteni társadalomban a szükséges kellekék bőven meg vannak, annak támogatásával sikerünk biztos. Működésünknek még csak kezdetén vagyunk, s így természetes, hogy a kezdet nehézségeivel küzdünk, sőt szervezésünk némi módosításokat követel, melyek életképességünket lényegesen emelni fogják, mindazonáltal működésünk eddig sem volt meddő, a mi a kör minden tagjának, különösen pedig buzgó hölgyeinknek és többek mellett első sorban hazánk kiváló költőjének: Dömötör Pál urnak is köszönhető.

Működésünk eredményének teljes képe elő fog adni körünk érdeműs eddigi főtít-kára, tisztelt barátom, Rácz Soma ur által.

Beszédemet befejezendő, midőn ismételve hangsúlyozom, hogy első sorban is az itteni társadalom érdekeit szolgálva óhajtuk kitérőt czélunkat elérni, kérem kegyeskedjenek a helybeli „Tóth Kálmán-kör“, mint e város törekvő gyermekeit továbbra is hathatós támogatásukkal megajándékozni, hogy a magyar irodalom és művészet csillagos egépek ragyogását társadalmunk és édes hazánk díszére lehetőleg előmozdithassuk.

Hosszas és zajos éljenek követ-ték az elnöki magas kijelentéseket, melyek után az emelvényre *Rácz Soma* főtítkár lépett.

A főtítkari jelentés egész terjedelmében így hangzik:

Főtítkari jelentés.

Bács-Bodrogh vármegyének történelmileg fejlett sajtósági viszonyai magyarázzák meg, hogy nálunk a nemzeti műveltség ápolására hivatott intézményeknek története még nincsen, sőt az ily intézmények iránt táplált vágyunk is még nagyon fiatal keletű. A nagy harcok utolsójának és legnagyobbikának a szabadságharcnak lezajlása után nagy lassan kezd csak a magyarság mind mélyebb gyökeret eresztetni a megye területén s bizony időbe került, míg annyira megizmosodott, hogy kulturafeladatok teljesítését is megbizhatta. Az első magyar hírlap pl., melyet a 60-as évek elején Rónay István — volt országgyűlési képviselő, majd prigravicz-szt.-iváni plébános, egyformán derék magyar és nemet költő s azonfölül kiváló történész — indított Zomborban, mint a tiszavirág, alig támadt, már is megszűnt. Csak az alkotmányos korszak beálltával vesz mind nagyobb és gyorsabb lendületet a magyarság s a hazafias nemzeti szellem térfiglalása. A 70-es évek derekán — hogy csak városunkra szorítkozzam — Radich György gymn. igazgató

több bácskai író közreműködésével már „Arviz album”-ot szerkeszt s pár évvel később megalapítja a maig is fennálló politikai újságot a *Bácskái*, ugyancsak a 70-es évben bocsátja közre Paulovits Jenő Jovanovits Jovan *Róssái* magyar fordításban a Kisfaludy-társaság pártfogása mellett, valamint körünk érdemes volt elnöke, Dömötör Pál első kötet költeményét. A következő évtizedben még fokozottabb haladás mutatkozik e téren. Molnár Gyula dr. szerkesztésében megindul a második magyar hírlap, a *Zombor és Vidéke* kezdetben társadalmi, később politikai jelleggel, mint bács bodrogh megyei egyesült ellenzék közlönye; felépül az állandó színház; megalakul a bács-bodrogh megyei törvényhatósági társulat; s a szépirodalmi s részben tudományos műveknek egész kis sorozata hagyja el a helyi sajtót. De a mi minket, a Tóth-Kálmán-kört, legfőképpen érdekel — mert köszönhetünk neki valaminek, — ez évtizedben szőlal meg először az irodalmi társaságot épülő önjelölt. Midőn ugyanis 1888 április havában Tolnai Lajos jeles írónk helybeli erők közreműködésével felolvasó estélyt tartott a városi színházban, ez estély hatása alatt dr. Bayer Ferencz gym. tanár lelkes szavu cikkben hangoztatta egyik helyi lapunkban egy irodalmi egyesület alakításának szükségét. A Tolnai-estély, a polgármester elnökele alatt alakult rendező bizottság s különösen Dömötör Pál buzgólkodása következtében fényesen sikerült, a jeles cikk szavai azonban elhangzottak, mint üres szál a pusztában, elhangzottak legfőképpen a miatt, hogy társadalmunkat s vele együtt tollforgató embereinket is csakhamar egészen elfoglalta a június havában rendezett nagyzerű *Jósziv-ünnepély* s az alkalomból kiadott *Jósziv-album*. A Tolnai-estélynek azonban megvolt mégis az a jó hatása, hogy attól fogva estélyeink meg-megemlékeztek az irodalomról s a műsorban olykor-olykor jutattak egy szerény helyecskét neki is.

Az irodalmi társaság eszméje elszunyadt, de nem halt meg. Az 1893. év újra felelevenítette, ez uttal úgy, hogy az eszmetestet is öltött. Először Dömötör Pál az ez évben költözött *Zombori Hírlap* ösztönzésre szeptember hó 17-én értekezletet hívott egybe, melynek feladata volt feleletet adn arra a kérdésre, létesíthető-e Zomborban irodalmi társaság vagy nem. Az értekezlet nagy szótöbbséggel kimondotta, hogy tisztán irodalmi egyesület a mi viszonyaink között fenem tartható, ellenben kivihetőnek és kívánatosnak tartja egy tágabb keretű, nem csupán az irodalom, hanem a többi szőlőművészetek (dal, zene, színművészet) pártolása és művelése czéljából alakuló társasági eszméjét s egyuttal megbizta elnököt, ki az értekezletet egybehívta volt, hogy kísérvje figyelemmel városunk társadalmi mozgalmait s alkalmas időben tegye meg a kellő lépéseket egy ilyen egyesület létesítése érdekében. Pár héttel ezután a polgári kaszinó-egyleti dalárdágya vezetett reformerjei, kik a közművelődés határozottabb előmozdítása végett szélesebb alapokra óhajtották állítani az egyesületet, a dalárdában nem találván termékeny tájékozódás számára, kiléptek kebeléből; s miután egy czéljaiknak inkább megfelelő műkedvelő-, dal- és zeneegyesület javára ugyanezen év október havában már műkedvelői előadást is rendeztek, mely 170 frt tiszta jövedelmet juttatott

czélra: november hó 16-ára ugyancsak értekezletet hívtak össze a Vadász-kürt szőlő kis termébe az alakítandó új egyesület szükségességének és lehetőségének megvitatása czéljából. Az értekezlet széles mederben folyt beható vita után egyhangulag elhatározta egy oly egyesület alakítását, mely a nemzeti szellemű és nyelvű műveltséget ápolja s ezzel kapcsolatban a magyar társas életet is fejlessze s az alapvető munkálatok megtételére s az alapszabályok tervezetének kidolgozására bizottságot küldött ki.

Mégis mozog a föld! Csak hogy egyszer megindult a dolog! De az örömből csakhamar öröm is vegyült. Az ugynevezett kezdet nehézségei, mint sok más alakuló egyesületnél, természetesen nálunk sem maradhattak el. A fiatalság, mely főleg a dalért és műkedvelésért buzgott, lelkesedése türelmetlenségében szinte órák alatt szeretete volna életbe léptetni az egyesületet, míg az irodalom higgadtabb s magasabbra látó apostolai féltették az elhamarkodástól az irodalmi és művészeti érdekeket. Csak a lázas sietség magyarázhatja meg, hogyan lehetett az igazgató választmányt megalkotni, a tisztviselői kart megválasztani, mikor a körnek még nem volt neve, nem voltak alapszabályai, nem tagjai, tehát ugyszólván még kör sem volt. Azok daleyegyesületek s műkedvelőtársaságok mértéke alá akarták fogni az irodalmat is; emezek mindent elkövettek, hogy ne az irodalom szálljon alá amolyan egyesületek színvonalára, hanem inkább a művészeti ágak emelkedjenek fel az irodalom magastárára. Ennek a féltékenységgel párosult ellentétnek küzdelméi húzódnak végig a szervező gyűléseken. Mindkét tábor az ügyszeretet, az új egyesületért lángoló lelkesedés vezérelte; mindkettő mentül nagyobbobb, mentül virágzóbbnak óhajtott látni a kört; s az ellentét mégis oly éles volt, hogy a gyűlések hol egy hol más oldalról bejelentett lemondások tárgyalásával voltak kénytelenek foglalkozni s végre oly ferde helyzet teremtődött, hogy a körnek volt is elnöke meg nem is, voltak tisztviselői, meg nem is, a menyiben az 1893. évi december 13-iki szervezőgyűlés végleg megállapítván az alapszabályokat, ezeknek felszerelésére, a kör helyiség kiszemelésére a taggyűjtés foganatosítására s általában a szükséges előmunkálatok végzésére külön ad hoc bizottságot küldött ki. Az elnöknek, ki a decz. 13-iki gyűlésen lemondott, de már másnap a gyűlés kiküldetteinek közbenjárására lemondását visszavonta, tetlenül kellett szemlélnie, mik történnek. Az ad hoc bizottság különben megfelelt a rábizott feladatoknak. Miniszteri jóváhagyó záradékkal ellátott alapszabályokat, otthont és tagokat szerzett a körnek. Csak az a felhívása maradt minden eredmény nélkül, melyet dr. Zlinszky Aladár tagtársunk tollából a megye többi részeibe intézett. Alapszabályaink még nem érkeztek le a miniszteriumtól, de mivel felterjesztésök óta már egy negyedév is eltelt s mivel a bizottság véget akart vetni annak az áldatlan helyzetnek, mely az elnököt tetlenségre kárhoztatta, 1894. évi április hó 15-ére kitzítte az alakuló közgyűlést. S tényleg ez a nap lett a *Tóth Kálmán-kör* születése napja. E napon választotta meg tiszteletbeli elnökének Sándor Bélát, Bács-Bodrogh vármegye főispánját, e napon erősítette meg már korábban megválasztott tiszlkarát, e napon alkotta újra az

alapszabályok értelmében az igazgatóválasztmányt, e napon alkotta meg szakosztályait, szóval ez a nap indította meg a kör alapszabályszerű rendszerű működésének egész gépezetét. E nap nagy örömmel töltötte el a kör tagjait, majd fokozta örömüket a meg erősített alapszabályok bemutatása az április 25-iki igazgatóválasztmányi ülésen s teljessé tette a június hó 10-én d. e. megtartott megnyitói diszkozyűlés s a városi színházban rendezett estély fényes nagy sikere.

S megdobbant az örömtől minden hazafi lelke, ki a mi külön országunk ethnographiai, politikai és társadalmi viszonyait a multban s a jelenben ismeri. És méltán. A Tóth-Kálmán-kör pusztá megalakulása is valóságos esemény s még inkább azzá tette az a lélekemelő körülmény, hogy városunk közönsége eléggé nem dicserhető érzellemelkesen ünnepelte velünk. Örövendetes és biztató esemény. Örövendetes, mert régóta táplált hovágyunk teljesedést általa; biztató, mert az a tény, hogy megalakulhatott, záloga egyuttal annak, hogy belső fejlődés és külső támogatás egymással vetekedve virágzásra fogja vinni. Arra kell vinnieokvetetlenül. A kik ott állottak bölcsesjénél, a kik keresztozvre tartották, működő tagok és pártoló közönség, hallgatag szent fogadalommal azt a nagy erkölcsi kötelességet vállalták magukra, hogy kéz kezét fogva anyagi és szellemi tehetségök öszszes erejével igyekeznék fognak az apró csemetét nemcsak úgy, a hogy az életnek megtartani, hanem erőssé s nagygyá is nevelni. Kötelességük ez a multtal s a jövővel szemben egyaránt. Kik a közel multban egész lelkükkel csügtek egy ily czélú egyesületen, de aggodalmas óvatosságukban még nem látták elérkezettnek az időt a hön óhajtott, de féltve föltett eszme megvalósítására, nehogy a balkezdeményezés hosszú időre megássa a sirját: azoknak meg kell mutatunk, hogy vállalkozásunk nem a könnyelmű, a viszonyokkal és erőinkkel számot nem vető vakmerőségnek, hanem az idők ujmutatásának volt a folyománya. A jövendő korrall szemben pedig az a kötelesség hárul reánk, hogy ha egyszer életre hívtuk az egyesületet, szerezzük is meg neki mindama feltételeket, melyek mellett valódi virágzásnak indulhat; kötelességünk ápolni, nevelni, izmosítani, gyarapítani, hogy ha majdan erőnk hanyatlása felreszólit a cselekvés teréről, az életnek teljes erejében, a megélhetőnek minden biztosítékával adhassuk át az ifjabb nemzedéknek. Bűn volna s az utókor joggal kárhoztatná érte bennünket, ha idő előtti megmondolatlan erőlködésünk következtében hallva született volna az egyesület, mert ezzel nem csupán mi vallanánk kudarcot, hanem előre megbénítanók az ő, talán kedvezőbb auspiciumbok között jobb sikerrel kecsgető vállalkozásukat is.

A mi az időpontot illeti, a kör megalakítására kedvezőbbet keresve se találhattunk volna. Én úgy vagyok meggyőződve. Még csak rövidke idő választ el attól az évtől, mikor e vérell szerzett hazában eltöltött nemzeti életünknek első ezer éve lezáródik. Az állam, a törvényhatóságok, a testületek, sőt az egyesek is nagy buzgóságot fejtenek ki, hogy a honfoglalás ezredik évfordulóját a nemzethez méltóan megünnepeljék. A tervezett ünnepek kettős arcznak, mint a Janus fő az egyik a multba néz, a másik a jövőbe veti tekintetét. Az ünnepeknek fel

kell eleveníteniök a mult dicsőségét, fel kell tárniök a jelen állapotát, mint a lefolyt századoknak összehalmozódott örökét, hogy megláthatassuk és kitűzthessük a jövő céljait. Meg kell mutatnunk a múlt világnak s magunknak is, hogy nem csupán arra az ezer éves életre voltunk méltók, mely már elviharzott fejünk felett, hanem epen annak elviharzott ezer évről eredményei méltóvá tesznek bennünket egy újabb ezer éves életre is. S vehetnénk-e méltóbban részt a nagy nemzeti ünnepben, mint a Tóth-Kálmán-kör megalapításával és fenállásának biztosításával? vehetnénk-e méltóbban részt, mint annak megmutatásával, hogy ha a nemzeti műveltségnek körülményeinknél fogva még nem lehetünk erős munkásai a multban, lehetünk és akarunk is lenni a jövőben, mert ime a kedvező körülményeket már is megszereztük hozzá. A Tóth-Kálmán-kör a nemzeti művelődés fákláját lobogtatja kezében, hogy áldásos világgal besugározza a megye területét, oszlassa a lelkek sötétségét, olvassza a szívnek jégkérgét, élessze a hazaszeretet tüzeit, ebbrezzze az eszének szentháromsága: a szép a jó, az igaz iránt való lelkes szeretetet. Az ezer éves nemzeti műveltség nagy kiállításához méltán csatlakozhatunk a mi Tóth-Kálmán-körünkkel, mert körünk is épen ennek nemzeti műveltségnek szegődött apostolává.

Senki se mondhatja tehát, hogy körünk sorsát az dönti el, jól vagy rosszul választottuk-e meg megalakítására az időt. Az idő jól van megválasztva; fényesen tanúsítják ezt a lefolyt évről még eleven emlékezetünkben élő nagy sikerei is. Körünk élere két tényezőtől függ csupán: a közönség pártfogásától s a tagok ügyesretől buzgalmától. A megnyitó ünnepélyről egyik helyi lap referense azt írta: „Ha valaha megírják a kör alakulásának történetét, ebben a legfényesebb lap bizonyára a zombori közönség érdeklődésének és pártfogásának dicsőítésére lesz szánva, mert ennek köszönhető, hogy a fenkölt és magasztos cselől egyesület ma már teljes erővel törhet cseljait megvalósításának útjára.” Igaz, közönségünk mindig kész az aldozatra, ha „hazafias, művészeti vagy irodalmi cél előmozdításáról” van szó; de áldozat és áldozat között különbség van. A mi lelkes közönségünk áldozatkészsége eddigelé csak időre-pillanatra s mindig ellenszolgáltatás fejében volt kérve. Körünk cseljait azonban ilyen ellenszolgáltatásos támogatással el nem érhetjük. Az ellenszolgáltatás felemészti jóvedelmünk javarészt s az elérendő cseloktraügyszolván semmi se jut, mert a megmaradó tiszta jóvedelem, mint a lefolyt év penztári állapota mutatja, az elkerülhetetlenül szükséges be rendezésekre, felszerelésekre s egyéb ilyen kiadásokra se elegendő. Körünk tehát azt a támogatást, melyet cseljait megkívánunk, még csak ezental várja s reméljük, hogy ha Sopron megye és Sopron városa, mint törvényhatóságok egyhangú és lelkes határozattal alapító tagjaivá lettek a soproni irodalmi és művészeti egyesületnek mindjárt annak megalakulásakor, a mi törvényhatóságaink és nagy közönségünk is azokká lesznek a Tóth-Kálmán-kör megalakulása és életrevalóságának bebizonyítása után; reméljük hogy ha Zomborban a megye és a város intelligens magyar elemei tömegesen iratkoznak be tagokul az irodalmi és művészeti egyesületbe, egy második szózatunk, me-

lyet megyénk közönségében intézni fogunk, nem marad minden viszhang nélkül, mint maradt az első.

A közönség készséges támogatása azonban egymagában nem elég. Biztosíthatja ugyan a körnek megélhetését, de nem egyszerűsre mind, a kör nagy cseljainak elérését. Ez egyedül a kör tagoknak a kör cseljaiért hevülő lelkesültsége, lankadatlan buzgalma, váltott munkássága s a mi sokszor a legfontosabb tényező — teljes egyetértése biztosíthatja csak. A ki nem tud lelkesedni azokért a nagy feladatokért, azokért a nagy eszmékért, melyet a Tóth-Kálmán-kör lobogójára fel vannak írva, az inkább térjen ki a kör utjából, semhogy rideg közömbösségével másoknak élőd tüzét is lohassa; ki a kör tevékenységben nem akar részt venni, inkább álljon félre, semmint káros példájával másoknak is kedvét vegye s munkabíró erejét bénítsa, ki személyes aversejőjét nem tudja leküzdeni, személyes érdekeit nem az ügy nagy érdekeinek alárendelni, egyéni akaratait nem a köztörvényhez alkalmazni, még ha nagy képességénél fogva kiváló szolgálatokat volna is hivatva tenni a körnek, inkább legyen a kör egy nagy erővel szegényebb, semhogy a bomlasztólag ható torszalkodásnak a kör nagy érdekei essenek aldozatul. Adja isten, hogy a névnek varazsa, mely alatt egyesültünk; a cselök magasztossága, melyekért összeálltunk, megadja a körnek azt, a mi nélkül fen nem állhat, kivülről a közönségnek hathatós pártfogását, bent az egyetértést s csupán csak a munkában versengő buzgóságot!

E tartalmas főtitkári beszéd általános tetszést aratott s a zúgó éljenek lecsillapultával *Buday Gergő* hitelemző olvasta föl az alább szószerint közölt tanulságos s nagy figyelemmel hallgatott értekezést:

A halhatatlanság és az örök élet eszméje a föld különböző népeinél.

A halhatatlanság a lélek teljes kielégítése, örök egyesülés, szeretet a halál után; ez az amit a vallás állít s amivel a szenvedőknek vigasztalást nyújt.

„Végezni! üres szó, kiálta föl egykor Goethe. Miért végezni! Vég, és semmi az mindegy.” Ha annak ami van, végződnie kell, a dicső teremtés akkor mit jelent? Nem, ami van, az csak azért végződhetik, hogy újra kezdődjék.

A halhatatlanság szükséges dogmáját nem köre vagy pergamenre írta Isten, azt az észnek belátásába s a szívnek sejtelmeibe véste be. A halhatatlanság eszméje minden időben s minden népnél fellelhető. Szálljunk képzeletben hajóra és keressük föl a világ különböző részein lakó népeket, s kérdezzük meg őket, hogy minő fogalmuk volt a halhatatlanságról és vonjuk le belőle a következőket.

Szálljunk hajóra és keressük föl a Nagy-Oceán egyes szigeteit. Először álljunk meg egy percre Australiában. Itt általában el van terjedve a lélekvándorlásban való hit s azt tartják, hogy holtuk után jobb sorsuk lesz, mint volt a földön, mert

*) E jelentés már meg volt írva, mikor egyesületünk életének első éve egyszerre oly szomorú disszonanciában végződött. Ez is bizonyítja, mennyire helyén volt a jelentésben foglalt tanúságot az első év történetéből kiemelni.

mint fehérék fognak fölébredni s azok összes gyönyöreit és előnyeit fogják élvezni.

A *dojokok* Borneo szigetén azt tartják hősnek, a ki minél több embert gyilkolt és ennek alapja azon hit, hogy a meggyilkoltak lelkei a jövő életben neki szolgálni fognak. Ha valamely főnök hal meg, számokat lefejeznek, hogy annak szolgálj legyenek. — Az *uj-kaledoniaiak* szerint a lélek a halál után a föld alá jut, lesz ott sok étel, a halászat mindig kifűződen sikerül, a nők mindig fiatalok és kedvesek lesznek. Még tánc is lesz; a gyermekek és öregek ifjakká változnak. Azt hiszik, hogy a lelkeket az istenek nyelik el, s ezeket akarván utánozni, halottjaikat megeszik.

A *viti* vagy *fidschi* sziget lakói hite szerint a léleknek azonnal a halál után egy kígyó alakú isten előtt kell megjelenie, hogy megüszüljön és az ítélet kimondassék felette. De bajos ám az égbé jutni, főleg a szegény embernek; ha be akar jutni azt kell mondania, hogy főnök, mert a nagy urakat ott is jobban respektálják. — Harci buzogánynyúl és czápa foggal fölfegyverkezve megy a viti lelke a világ végére, hol egy fényő áll, erre dobja a fogat; ha eltéveszti, nem szabad tovább mennie, ha azonban eltalálja, tovább megy egy bizonyos pontig, hol a halálakor meggyilkolt asszonyok már várják s ezek kíséretében folytatja útját. Bárddal fegyverzett óriás azonban utját állja, ezzel meg kell vívnia. Ha az óriás legyőzi őt, akkor meg is öli és felfalja s akkor mindenek vége. Ellenben ha ő a győztes, addig vándorol, míg egy csónakot talál, mely őt az Isten elé szállítja. It megkérdezik nevét, rangját, ő elbeszéli egykori nagyságát, hatalmát, azon emberek számát, a kiket felfalt. Elmondván ezeket, a kormánylaptra ül; ha hitelt adnak szavainak, jól jár, ellenkező esetben a lapát egyet billen és a szegény bűnös az örvény és hullámokba merül, a homót nincs szabadulás. A paradicsom minden képzelhető gyönyörök helye; a legszébb gyümölcs, amint leszakítják, azonnal újra fakad, a lég telve van a legfinomabb illattal, és az erdők telve vannak halhatatlan sertésekkel. (A sertés hús t. i. kedvencz eledelök. A nők azért kísérik a férfi lelkét, hogy bizonyítsák házas állapotát — az agglégények ugyanis semmi szín alatt nem juthatnak az égbé. Ha mindazonáltal valamely agglégény rászánná magát ezen túlvilági utra, eleje áll a nagy asszony, ki különös ellenszennvel viselteik minden agglégény iránt, dühösen megatadja és szét akarja tépni. Ha terve nem sikerül, élő áll egy másik agglégénygyűlölö, ki az uton rejtőzködött, ez biztosan legyőzi s egy kövön parányokká szétveri őt.

Folytassuk utunkat kelet felé és kösünk ki az Egyesült Államok legszébb városában, San-Franciscóban, az amerikai Napolisban. Nagy sűrűség-forgás vesz körül; de nekünk ehhez semmi közünk, az európai romlott erkölcsöket lithon is tanulmányozhatjuk. Keressük a századok óta tüzzel-vasalal fűldözött és kihaló felbénő indiánokat. — Az *india* no k hisznek a lélek halhatatlanságában és a jövőnd életben; hanem az emberi lélekről egész sajátos fogalmak vannak. Már Amerika felfedezése előtt is ünnepet ültek a holtak emlékére s azt következőleg tartották: A Halottak napja előtt való napon szárnyasokat öltek le és azokat a legizletesebben készítették el. El-

készítvén az ételeket, a család tagjai összegyülekeztek, az étkeket nadból fonott emelvényre tették, keresztbe tett lábakkal és karokkal a földre guggoltak, szemüket földre szegezték és kérték a halottakat, hogy jönnének el hozzájuk és élveznek az étkeket s velük együtt imádkoznának az istenekhez. Így eltelt az éj, anélkül, hogy a guggolók egyszer is felléptek volna, attól félvén, hogy ezáltal megzavarják a halottakat falatozásukban vagy haragra ingerlik őket. Másnap reggel az étkeket, melyekből a holtak csak a legfinomabb részeit ették meg, s azoknak csak illatot élveztek, szétosztották a szegények közt s a nap többi részét vigáság és örömben töltötték. A keresztényekre lett indianusok e pogány szokást részben megmosti is megtartják; s halottak esetjén a sírokra az ég gyertyák melle talakat is tesznek, tojás, zöldseg, hal, hus és süteményekkel. Némelyek azt hiszik, hogy a testől elvált lélek megtartja azon tulajdonságokat és hajlamokat, melyekkel az illető ember életében bírt; azért is a mi a halott életében kedves volt előtte, mindazt sírjára rakják.

Az amazon indianusok egy harciaszias mennyországra számitanak, hol harazi játékokkal töltik az időt, szép lányok szolgálának nekik, az ételük hegyszámra állanak előtűk s a reszegítő ital bőven folyik. A jó ember tigris, vagy majomma, a gonosz csuszó állata vagy papagájja változik.

Hát a jég és hó köze szorult eszkingoknak van-e fogalmuk a jövő életéről? Szerintök ha a lélek kiszabadul a testből vagy fellele az égbe vagy lefele a földbe száll. Az égbe szállóknak rossz dolguk van, azok hófödte hegyen, vagy tengerek mellett nyugot sátrakban laknak. Itt a lelkeknek nincs nyugalomuk, ide-oda bolyongnak; az északi fény sugarai is lély lekekből allanak, melyek egy viziló fejével haladznak. — Az eszkingok, barátjaiknak azt kívánják, hogy lelkük inkább lefele szálljon, azért is a haldoklót a földre fektetik, hogy lelke ne fellele, hanem lefele szálljon. Miután ők teljes életükben elémöket a melységről halasszák, a boldogok lakhelyét is a föld, illetve a tenger alatt keresik. Ott a tél ismeretlen, folytonos a nyár, a víz kitünő, tómerdek a hal, foka, íram s minden faradság nélkül foghatók. E szép országba főleg a tengerbe full férfiak és a csetvadászok jutnak. Szírtes rögös út vezet azonban oda, mely öt napig tart s a lelket vérral borítja. Aki az utat telen vagy viharban teszi meg, potul járhat; s ez a második halál, mely után mindennek vége van. A gyermek sokkal együgyűbb, mintsem, hogy e helyet megtalálja, azért sírjára kutya fejet tesznek, mert a kutya bárhonnét is hazza talál.

A legfelső északon lakó Grönlandot se kerüljük el. A grönlandiak hiszik, hogy a lélek a halál után a boldog helyre, a tenger fenekére költözik, hol szakadatlan a nyár s a nap soha le nem nyugszik. Ide csak a jó emberek jutnak. A csillagokba is eljut a lélek, a legfelső égbe, a szivárvány fölé; de ide csak a henyek mennek, a gonoszok. Ezek itt gyakran éheznek, soványok és erőtlének s az ég gyors forgása miatt soha sincs nyugalomuk.

Brazília őslakói hitték a lélek halhatatlanságát s a lélekről eléggé fejlett fogalommal bírtak. A madarak bájdalában a hozzájuk szóló lelkeket hallják s az ősök intik unokáikat.

Az argentinai vad indianusok pedig, ha közülük valaki halálán volt, még élve az előre elkészített gödörbe fektették, egy korsó vizet és élelmeszeket tévén melléje. Ha a halál beállt, a gödörbe a halottra hányták annak fegyvereit és azután befödik a sírt. E szokás alapja azon hitben keresendő, hogy a halott a más világon azoknak meg hasznát veheti.

Ezzel végeztünk Amerikával, s térjünk vissza a vén Európába; szőlít-sük elé a sírokból annak rég kihalt népeit, hogy ők is tanuskodjanak az emberiségnek a lélek halhatatlanságában, a jövő életben való hitéről.

A pelaszgok, úgy Italia, valamint Görögország őslakói a jövő életben való hitet tanították; a hetrusokok titkos tanai szerint, a jók haláluk után istenekké változnak. — A görögök és rómaiak hite szerint a meghaltak lakása „Hades” és „Orcusnak” nevezetett. A bejárata a Compagnia hitték az Avemo tava mellett. A rege szerint a holtak országa egy sziget, mely körül a Styx kilencz kanyarulatban folydogál. E folyóra esküdtek az istenek is; ezen kívül még három alvilági folyó volt: Kocytus, Acheron és Phlegeton. A lelkeket Hermes kíséri az alvilágba, a bejáratnál van az alvilági revész Charon, kinek a név fejében egy öbölust kellett fizetni és azért tettek mindig egy ilyen pénzt a halott nyelve alá. A túlsó parton lakott, a 3 fejű alvilági eb, mely mindenkit be eresztett, de ki senkit. A lélek az eb mellett elhaladva, az éj, az álom es halál palotáihoz ért, hol a félelem, a gond, betegség, egyenletlenség stb. alakjai bolyongtak; a fák ágain pedig a komor és félelem gerjesztő álmok ültek. Az éj palotája szörnyű látványt nyújtott: sötét terhes felhők fedék azt; az istennő csak este hagyta el, a mikor is fekete öltönyben, kétfogatu kocsiján állva, homlokán a csillag fátyollal, baljában a fordított égő faktyát tartva, az égre szállt, hogy annak végen a földre szálljon. Gyermekei az álom es halál ikerestvéreire valának. Az álomot kegyosztó istennek tartók és mákvirággal koszorúzott szárnyas ifjunak képzelék, kezében böszeg szorut tartott, melyből az álom hull a földre. E palotától a lélek azon helyre jutott, hol az alvilági bírók íteletet tartanak. Ezek voltak Jupiter fia, kik holtuk után lettek a lelkek bírúi. A jókat az Elysiumba boesáták, a gonoszokat pedig a Tartarusba kárhoztatták.

Az Elysiumot a boldogok szigetét a Lethe, a feledés folyama vette körül; a ki az Elysiumba ment, előbb ivott belőle és elfeledé földi életét. A boldogok gyönyörü kertekben jártak, hol örök tavasz uralkodott s oly boldogság részeseivé lettek, melyet halandó el sem képzelhet. A Tartarus ellenben a kínok helye. — A bejáratnál állott a három szörny tekintetű furia. Ezek feladata volt az elítelt gonosztevőket kizozni. Ezek néha a földre is fellszáltak, hol a gonosztevőt üldözik. Innen nem messze egy sötét üregben éltek a sors istennői, a párikák; hivataluk eléggé ismert. A kárhozottak büntetése soha célhoz nem vezető munkából álltak; pl: a danaidák szitában hordták a vizet feneketlen hordóba; Sisipusnak szikla darabot kellett fölgörgetni a hegyre, honnét az vissza hullott a völgybe. Tantalus tó közepén áll, melynek vize álláig ért; de amint inni akar, a víz eltűnik; feje föl-

lött, a fán gyümölcsök függnek és hozzá lehajlik az ág; de a mint feleje nyul, ellebben. A Tartanus legvégén áll Pluto vára, hol nejeval uralkodik.

De a lélek halhatatlanságában való hit nemcsak a hitregékben szerepel, feltalálható ez a görög es római költők, böseleők és írók műveiben es a népszokásokban is. Homer szerint a lélek csak anyék. Xenophon azt mondja, hogy ne gondoljatok, hogy bezárván földi életemet nem leendek többé. Én soha se tudtam magammal elhitetni, hogy a lélek midőn a testől elvál, meghal. Sokrates, Pythagoras, Plato hitték a lélek halhatatlanságában. Aristoteles nem tagadja a lelket, es annak halhatatlanságát hinni látszik. Seneca azt mondja: a halál az életet csak megsonkítja, de el nem ragadja. Jönni fog egy nap, mely ismét a világra hoz minket. Cicero pedig az életből csak mint vendég fogadóból tavozik.

Egyes népszokások es e hit mellett bizonyítanak p. a görögöknél, midőn a beteg halálát közeledni érzi, isteneihez fordult, fevágá egyik haj fűrtet es azt az alvilági isteneknek áldozá, végre pedig Hermes kegyeit iparkodik elnyerni imádság által, kik lelkét az alvilágba kísérendi. A rokonok pedig egybegyűltek es figyele amel kísérték utolsó leheletét ezt tartván a tavozó léleknek.

Minden halottat a földbe kellett eltemetni, mert azt hitték, hogy a temetetlenül maradtok lelkei száz évig bolyongnak a Styx portjain. Ezen kívül mindenkinek kötelességévé volt téve, a talált hullat eltemetni, aki azt elmulasztotta, Athén törvényei szerint szigoruan bünhődött.

Talán feleletnél tovább időztem a görög es rómaiaknál; ideje, hogy más népekhez forduljunk.

A szlavok őslakása rokon az ázsiakkal. Főnökeik halálakor azok nejeit is megölték. E szokás Lengyelországban egész a 10 századig s Oroszországban még később is főállott. Tavaszkor a holtak emlékére ünnepet tartottak.

A ógermánok szintén hitték a lélek halhatatlanságában, ezt bizonyítja a mennyről alkotott fogalmuk, mely szerint az agában egyesíti a minden képzelmet fölmúló fényt es pompát. A szinaranyból készült Walhallóban laktak a hősöknek lelkei, kik naponként fölvertezik magukat es a harczai játékokban gyönyörködnek. Azok, kiket a paradicsomba fel nem vettek, a hiedeket es sötét világban laktak, melyben a földi életben megszokott foglalkozásukat folytatták. A germánoknál nagy szerepet játszott a halotti saru, melynek jelentőségét egy bajor mondá így magyarázza: „Egy az nap eltemetett ő este visszatért övéhez es panaszkodott, hogy lábaira nem adtak új cipőt, miért is lábái most véressek, sebesek. Az ut a másvilágra veszélyes es tövises; karfa nélküli hidon kell átmenni es egy romlott kutya es vad bika rémiti a lelkeket. A világ végén ítélet lesz; a jók fenséges palotába vonulnak, a gonoszok iszonyu helyre taszittatnak. — Az előadottakkal teljesen megegyez az északi vagy a skandináv néphitregéje is.

Vége szólnom kell a mohamedánusokról, kik szintén hisznek a jövő életben. A „koran” a siron tul a jóknak böszeges jutalmat ígér s az eltaszítottakat büntetésekkel rémiti. A paradicsom merő érzéki élvezetekből áll. Az összes hitetlenek, kik

nem Mohamed követői örökre elkárhoznak. A kárhozottak helyére több emeletre van osztva. A koran számos helyen szól a jövő életéről, a paradicsomról, pokláról, a feltámasztásról. Az igazak kéjkerékben fognak lakni.

Bizonyos barbár népek halottjaik koponyáját átlukasztották, hogy majdan a lélek visszatértét megkönnyítsék.

Latjuk, hogy az ember, habár az érzeke világra van utalva, még is mindig és mindenütt sejtelméi és vágyai annak határain túlterjednek: látván a gonoszság győzelmét, jutalomra számít s lépten nyomon az enyészettel találkozáva, a sironülti életben hisz. A közönséges emberi kebel e magasztos érzelmei, ez a kiolthatatlan s mintegy ösztönszerű vagyodás a szem nem látta haza után, kell, hogy az elfogulatlan gondolkodónak magasztos elmélkedés tárgyát szolgáljon s talán többet is ér ez a kutató ész kicsinyes ketelyeinél. Látván, hogy az emberiség, alig számbavehető kivétellel hisz a lélek halhatatlanságában, a jövő életben, vagy azt kell mondanunk, hogy mindnyájan az őt kinyilatkoztatás ugyanazon egy forrásból merítették s így ezen hitök évvül szolgál az emberi nem egysége mellett; vagy pedig azt kell elfogadnunk, hogy ez a természet az Isten szava s mint ilyen bizonyítéka lelünk halhatatlanságának.

Ezen természetes és legyőzhetetlen vágy, mely a siron túl is terjed, semmisíti meg a materialismust; mert ha az anyagon kívül semmi sincs, akkor semmi szín alatt sem keletkezhetnék ama természetes vágy az emberben, amint hogy ez az állatoknál nem is létezik. A természet nem hazudik. Az emberi nem ezen általános hite kétségkívül bizonyítéka lelünk halhatatlanságának. Igen az Isten halhatatlanná teremté az embert.

Lenni kell egy jobb világnak,
itt vagy más bolygó teken,
Ebben, alva ezt susallja
Fájó szívnek a remény.

Baday Gerő.

Az érdekes fölolvast *Kende Ferencz* szellemdus verseinek általa való fölolvastása követte. Itt adunk néhányat a nagy tetszési aratótt költeményekből. A többi is alkalmilag közöljük.

Mulandóság.

*A míg a fa zöld levélből
Alkohol dús koronát;
Szembeszáll viharral, vérszszel,
Nem rettegi a halált.*

*De ha ága sorra hervad,
S bimbó rajt' itt-ott fakad:
Gyengül s érzi, a halál jő,
Zöld levele elmarad.*

*Itfű vérünk zajgása közt
Áll felettünk az idő;
Csak a búban, bajban látjuk:
Száll s közelg a temető.*

Asszonyaink emancipációjáról.

*Annly szabadságot, mint kértek, hogy ha
megadnánk;
Azt hinné a világ, nem szeretünk titeket.*

A szerelem modern világából.

Férfi: Jó lesz-e aranjos a csokor nefelejtéből?

Énkezeim szedik azt a te emlékedbe ajánlva.

Nő: Oh igen, pompás; ám hogy drága ereklje gyanánt

*Őrizzem hozzá ékes arany dohoz is kell
S a fedelen méltón a bírágához, egy piezi gyémánt.*

Következett *Milkó Izidor* „Az áldozat“ című novellája, melyet *Rácz Soma* főtitkár olvasott föl, miután a szerzőt a családjában beállott haláleset gátolta az eljövételben, mit a közönség élénk sajnálkozással vett tudomásul.

Milkó novellája egyike volt ama szellemes epizódoknak, melyek rajzolásában *Milkó* annyira otthonos, s melyek humora, sava és borsza őt elsőrangú humoristává tevék.

Magát a novellát közelébb fogjuk adni egész terjedelmében s azért nem ismertettük most kivonatatosan sem, csak azt konstatáljuk, hogy a közönség elejétől végig feszült figyelemmel hallgatta s végül zajosan megeléjvezte.

A diszközgyűlés ezzel véget ért s az elnök szívélyes köszönetet mondott a megjelenteknek azért a látogatásért, melylyel a Tóth Kálmán-kör diszközgyűlését megtisztelték.

HIREK.

— **Egyházmegyei hír.** Zundl Peter érseki átkar és Dr. Kalmár Sándor theol. tanár a pápa ő szentisége kamarásaivá nevezte ki.

— **Kinevezések a vármegyénél.** Sándor Béla főispán a 2/4 % pótdó követése s illetve az erre vonatkozó megyei törvényhatósági bizottsági határozatnak a nagymeltrósági magyar királyi helygymnizster ur által a napokban történt jövahagyasa folytán az újonnan rendszeresített és ezen új állások betöltése által megüresedett alszámvevői állásra ifj. Mihály János közig. lajstromlót, ennek helyére közig. lajstromzóvá Bólis Aladár központi inokot, ennek helyére központi inokká Thész Gyula topolyai járási inokot, ennek helyére rendszeresített topolyai járási inokká Válik Imre zombori ideiglenes járási inokot ennek helyére zombori id. járási inokká Herdein Dező szablyai járási II-od inokot, az újonnan rendszeresített arvaszéki iratárnoki állásra Niki János arvaszéki lajstromzó, ennek helyére arvaszéki lajstromzóknak Mattyasovszky Emil központi inokot, ennek helyére központi inoknak Czálinger József rendszerinti dijnokot, ennek helyére rendszerinti dijnoknak Alföldi László ideiglenes dijnokot, az újonnan rendszeresített 3 központi inoki állásra Pencz Ágoston, Barak Antal és Adrin Lajost, az újonnan rendszeresített 5 és most említett kinevezések folytán megürült 3 rendszerinti dijnokok állásra Kekezevovits Jánost, Oltványi Istvánt, Teofánovits Voim, Edel Pált, Alföldi Vilmost, Kustár Gézat és Mihály Józsefet, ezen rendszerinti al-lások kívül egy beöltetlen maradt. — Itt említtük meg, hogy Rezsnyai Robert központi inok nyugdíjaztatása folytán megürült inoki állásra Hambalek Jakab rendszerinti dijnok neveztetett ki.

— **A zombori általános ipartestület** f. évi márczius hó 31-én tartotta meg ez évi rendes közgyűlését, melynek fő tárgya

az elnök és előjárósági tagok választása volt. Ez alkalommal választottak egyhanglag: Elnököknek: Müller Vilmos; előjárósági tagoknak: ifj. Bosnyák József, Csirszka János, Ehrlich Nándor, Veszelovszky Ferencz, Gráf Vince, Kulits Mátvás, id. Mrava András, Hajósevits András, Arszénovits János, Goldstein Nándor, Kandler József, Szévald Lipót; pótagóknak: Szabó János, Heller József, Jakovits Nikola; számvizsgálók: Szabadka Mihály, Steiner Lajos, Czezer József.

— Az új takarekpenztári igazgató.

A zombori takarekpenztár részvenytársaság folyó hó 31-én tartott közgyűlésén igazgató nagy szótöbbséggel Sándor Béla főispán választotta meg. A közgyűlés elnököknek, Fejér Gyula apát plebanosnak vezetőse alatt restületileg ment fel Sándor Béla főispán lakására, hogy neki a hirt megvigye. Sándor Béla köszönettel vette tudomásul a megválasztást s kijelentte, hogy addig, míg lemondását feleletes hatosaga el nem fogadja a választást elfogadása tekintetében végleges nem nyilatkozhatik. Reményli azonban ügyeit akként intézteni, hogy folyó évi május hó 1-én új állását elfoglalhatja.

— Zombori kerékpár-egyesület.

A zombori kerékpár-egyesület egy évi fennállásának megünneplésére folyó hó 6-án este 8 órakor saját helyiségében (Vadászkürt szálló) társas vacsorát rendez, melyre az egyesület tagjait, valamint az érdeklődő közönséget tisztelettel meghívja a rendezőség. Egy teritek ára 1 ftt. Külön meghívók nem bocsáttanak ki.

— Az országos dijnok-egyesület

reszére eszközölt gyűtesek eredményéről Széchenyi József kir. törvényszéki elnök úrtól közlés végett a következő jegyzeket tettük: Széchenyi József kir. törvényszéki elnök 10 ftt, Szondy Mátvás kir. törvényszéki bíró 1 ftt, Dalmay Pál kir. törvényszéki bíró 1 ftt, Sztojkovits György kir. törvényszéki bíró 2 ftt, dr. Markovyt Lajos kir. törvényszéki bíró 3 ftt, Grün József kir. törvényszéki bíró 1 ftt, Szedressy Ödön kir. törvényszéki bíró 3 ftt, dr. Kortvélyessy Mór zombori kir. bírói albiró 1 ftt, Dalmay József nyug. pénz. titkár 2 ftt, Fejér Gyula apát plebanos 10 ftt, Mezey Zsigmond kulai kir. közjegyző 10 ftt, Roheim Karoly 10 ftt, Derecsényi Béla zombori kir. törvényszéki aljegyző 1 ftt, Vuits Eusztách kir. törvényszéki íródatiszta 1 ftt, Polányi Mihály kir. törvényszéki segédelekkönyvvezető 2 ftt, Henneberg Sándor ügyvéd 1 ftt, dr. Mayer Nándor ügyvéd 3 ftt, dr. Patai Sándor ügyvéd 1 ftt, Bikár Peter 2 ftt, Sztanisits község 5 ftt, Neszmírák Mátvás sztanisits jegyző 1 ftt, Szoyka József állatorvos 50 kr, Schusler Dező aljegyző 50 kr, Odry István aljegyző 50 kr, Potz Martin községi pénztárnok 30 kr, Vass György vegrehajtó 30 kr, O-Verbasz községe 1 ftt. Zomborban, 1895. márczius 31-én Demetrovits Emil eln. kiadó.

— **Bejelentések az 1896-ik évi országos kiállításra.** Az országos kiállítás helyi bizottság a következő értesítési teszi közzé. Az ezredeves országos kiállítás megnyitásától már csak alig egy év választ el bennünket, mely idő rövidsége különös tekintettel arra, hogy a bejelentési határidő már a mult év végén lejárt, most kétszeres gyorsaságot kíván az előkészületeknek kellő időben való befejezhetése céljából. Minthogy ezen előkészületek rendje megkívánja, hogy a nagy mezőgazdasági csarnok elrendezési terve f. évi április hóban elkészíttessék, szükséges, hogy az összes bejelentések f. évi április hó 4-ig beküldsenek, miért is az országos kiállítás helyi bizottsága felkéri a vármegye gazdaközönségét, hogy a bejelentési íveket a bizottság elnökségéhez e hó végéig beküldeni sziveskedjék.

— Német színészek Zomborban.

Az eszaki színtársulat igazgatója Schuller Henrik engedélyért folyamodott a zombori színhelyi bizottságnak, hogy a városi színházban 20 előadást tarthasson. A színhelyi

bizottság négy szavazattal kettő ellenében az engedélyt megadta nevezett színigazgatóknak. A megadás mellett szavaztak: Dr. Spitzer Mór, dr. Grüner Samu, dr. Alföldy Árpád és Kozma László bizottsági tagok, míg az engedély megtagadása mellett voltak: Tarcazy Mór és Szondy Mátyas bizottsági tagok, s e két utóbbi leszárvadása után a bizottságból ki is lépett. Gertinger Pál dr. a bizottság elnöke nem szavazott. A mi a kérdést magat illeti, hat egész nyíltan és minden tartózkodás nélkül kimondjuk, hogy ha fölünk függne, mi sem adnók meg egy vidéki német társulatnak az engedélyt, természetes tehát, hogy a bizottság többségének határozatát mi is tévesnek tartjuk, de azért viszont ha már a bizottság ez uttal így is határozott, a két lemondott tag eljárását még sem tartjuk helyeslehetőnek. Egygyel több ok, hogy ez urak, kik a magyarság érdekét iránt helyes érteket tanúsítottak, belül legyenek a bizottságban, mert hisz a jövőben is lehet reájuk szükség. Lapunk zártakor értesítenek bennünket, hogy a színügyi bizottság nem adta meg az engedélyt Schullernak, mert hát ez nem is az ő joga. Hanem igen azt határozta, hogy az engedély megadását a közgyűlésnek javasolni fogja, s hogy e határozata megbotránkoztatónál az vezette, mikép a folyamodó direktor előadásoként a világitás megtérisítésen felül 10 frot lenz köteles fizetni, s az ekként begyűlendő bérösszeget azután majd a magyar társulat kapja.

— **Csapat-athelyezés.** A most következő őszön a Miskolcra állomásozó 12-ik huszárezredet Lembergbe helyezik át, helyét pedig a Szabadkan állomásozó 4-ik huszárezred foglalja el.

— **Az érdem elismerése.** Titeli leveleznők a következőket írja: Főtisztelevő kir. kir. kir. Titeli erdemes róm. kath. plébánosát a kalocsai érsek Ó-Kegyelmessége a napokban a titeli esperesség kerületi tanfelügyelőjévé nevezte ki s neki e tisztség jelvényeit, husvétit ajándékkép, a piros övet adományozta. — Szívesen regisztráljuk ezen örvendetes tényit, mert a nevezett plébános ur nemcsak mint a titeli templom, parokhial, parokhiai jövedelmek restaurátora, a kálvaria megalapítója, a polgári olvasókörünknek a let és nem let küzdőalmas napjaiban hat éven át, anyagi áldozatok arán elnöke és fenntartója ismeretes, hanem a vallásos és nemzeti irányú nepoktatási kath. tanintézetek oly szakembert nyertek benne vezetőül, ki maga is több éven tanítóskodván s mint az állami tanintézetek hitelesítője ma is jelesen működik, ismeri és beszéli az iparkodó tanítók nehéz munkáját, jó szíve, szelíd lelkülete bíralmalt, szellemi képzettsége pedig a bajok gyors és alapos felismerésében támogatván, benne minden kötelességet teljesítő tanító készséges és bölcs tanácsadó fog találni. Midőn tehát a titeli esperesség új tanfelügyelőjét szívesen üdvözöljük e minőségében, óhajtván, hogy a kath. magyar nepoktatásnak számos éven át egyik jeles előharcosa lehessen, — gratulálunk a vezetésére bizott 22 község kath. tanítóinak is, mert érdemesebb, szakkeresztettség férfiit alig nyerhetett volna vezérül!

— **Ellenszegülő lelkész.** Popovits Pántó petrovicszei gör. kel. plébános, akit felsőbb hatósága felfüggesztett állásától, a hivatal átadásra kiküldött közegeknek nem akarta átadni a hivatalt. A felsőbb hatóság által Borota Jován ó-becsei esperes küldött ki, hogy Jelecsits Iván ó-becsei kaplánt a hivatalba, mint helyettesít bevezesse. Vasárnap reggel az esperes Popovits lakásán meg is jelent s felszólította őt, hogy a hivatalt és annak kellékeit adja át. Popovits azonban kereken kinyilatkozta, hogy az ellene vizsgálatot vezetőik igazságtalannak tartak el, ő ártatlan és addig, míg lelkülmerté tisztanak tudja, nem fog megtérni plébániáján helyettesít s csakis karhatalomnak fog engedni. Az esperes ezen nyilatkozat vetele után eredménytelenül visszatérni volt kénytelen. Mint halljuk, azóta az esperes is,

Popovits lelkész is voltak egyházi felsőbb hatóságuknál.

— **Magyar szobrászok** kitüntetése külföldön. A legutóbbi antwerpeni műkiállításán több hírneves magyar szobrász nyert arany érmet. Ezek között van Teltsch Ede szabadkai születésű honfi társunk is, ki második aranyéremről szőlő oklevelet kapott.

— **Halálozás.** A zombori óvó-egyesület által feltartott felső városi óvó-intezet óvónője Galandauer Paula hosszas szenvedés után Szabadkan elhunyt.

— **A gőzgép kezelőket és kazánfűtőket** vizsgáló bizottság által a vizsgálatok ápril 10-ára halasztatott el.

— **Állatorvos választás.** Moholon Andráska Mátyas okleveles állatorvos választatott meg községi állatorvossá. Mindössze csak három pályázó jelentkezett.

— **A dunai hajózás,** hosszu szünet után ismét megnyílt az összes vonalon. Újvidékre e hó 26-an érkezett Budapestről az első remorqueur s azóta ugy alulról, mint kivált felülről nagy rakományokkal, sürűn érkeznek a teherszállító hajók és propellerek s az öreg Duna ismét élénk, mozgalmas élet képet tükrözötti vissza.

— **Újítás a Duna-gőzhajó-társulat** személyszállító hajóján. Mint értesülünk, a személyszállító hajókat már ez év folyamán mind elektromos világítással fogják ellátni, az utasok kényelmére pedig nagyobb átalakítások is történtek.

— **Csaló szikvizgyáros.** Dávid Samu madarasi lakos, szikvizgyáros már régebben észrevette, hogy a tulajdonát képező 4—5000 drb szódavizes üvegből nagyobb mennyiség hiányzik. Végre is az Almáson állomásozó m. kir. esendőrségnél panaszt emelt, kik is a nyomozást megindítva, Fleischer Hermann madarasi lakos, szintén szikvizgyáros üzletében a hiányzó üvegekből 14 darabot és 29 drb üveg gőpezetet megtaláltak. A további nyomozás folyamán kiderült, hogy Fleischer az üveget összezsédes után kerítette birtokába s azután azokat Bpestre küldte azon célból, hogy a rajtuk levő Dávid Samu nevet részlekké s helyébe a saját nevét véssék be; de miután az említett névcsere nem igen sikerült, mert az üvegeken Fleischer neve alatt olvashatóan látható volt Dávid neve, túpisságára rájöttek. Fleischer ellen a vizsgálat folyamatban van.

— **Adót akar fizetni.** K. Albi Ó-Becsen városzerte ismeretes alak. A minap együttült a kocsmban egy polgárral beszélgetve. Beszéd közben szóba jött a képviselő választás is és a polgár semminek jelentette ki az olyan embert, akinek még szavazati joga sincs. Ezt nagyon szívere vette Albi és másnap beállított a községi adógyűléshez, s kérte, hogy őt vegyék föl az adófizetők közé, mert őt ügynök, irodák és magán tanító. És hogy megy az üzlet? kérde az adószit, a ki épp adó kivétellel foglalkozott. Nagyon jól, igen pompásan. — Erre beir neki adókvét 30 frt adót. Most már adókoteles az Albi, csak az a kérdés adófizető lesz-e? Alighanem a leírások szaporodnak majd az ő adójával is.

— **Az újvidéki dalárda** 25 éves jubileumára mint levelezők írja serényen folynak az előkészületek. A rendezőség, elén az elnökkel s a fíradhatatlan titkárral, minden lehető elkövet, hogy a magyarság e kiváló ünnepe minél nagyobbzásuava és impozánsabbá tegye. Az ünnepély programja egyelőre a következőkben állapítottat meg: jún. 1-én szombat: 1. d. u. a vendégek érkezése és elszállásolása; 2. esti 9-kor az újvidéki dalárda dr. Flatt Viktor főispán és P. Popovics István kir. tanácsos polgármester urakkal szerenád ad. 3. a szerenád után ismerkedési estély a Mayer-szállóban. — Jún. 2-an, pünkösd vasárnap: 1. d. e. 9-kor összpróba; 2. 11 órák diszgyűlés a városba disztermében; 3. déli 1 órák közebed a lövöldében; 4. 6 órák versenyenkélés a lökterben; 5. esti 8-kor dalestély három

összkaral; 6. a dalestély után a három díj kiosztása a győztes dalárdák közt.

— **Orvttamadás.** Retek Mátyas adalacos a mult napokban éjjel az utcán megtámadta Berkes Jánost és Sandort s egy bottal súlyos testi sérüléseket okozott rajtuk.

— **Felöpült.** Nagy Pál erdőőr, kit annak idején a kátyi uton vérbefagyva találták, s kit azóta az újvidéki kórházban gyógykezelték, a napokban teljesen felépülve hagyhatja el a kórházat.

— **Baleset.** Jökl Ferencz vasuti munkás az újvidéki palya udvaron a kocsi tologatása közben az ütközők köze került s vallán megsérült, de szerencséjére a sérülés nem életveszélyes.

— **Ház-és házberadó.** Zombor szab. kir. város tanácsa reszeröl ezennel közhírré tétetik, hogy a m. kir. pénzügyigazgatóság által 1895. évre ervényesített ház-és házberadó kivetési lajstrom az 1883. övi 44. t. c. 16. §-a értelmében 8 egymásután következő napon át, vagyis 1895. évi március hó 29-etől április hó 5-éig bezárólag betekintés végett a város adóügyi osztályánál közszemlére kitétetik azon figyelemzetessel, hogy a netán sérelmesnek talalt kivetés ellen a felszólamlások és pedig: a) azon adózók által, kik a kivetési lajstromban tárgyalt adóval nem már a mult évben voltak megadóva a lajstrom kitételének napját követő 15 nap alatt; b) azon adózók által, kik a kivetési lajstromba megállapított adóval évben első ízben rovtak meg ebbeli adó-tartozásuknak az adókönyvecskébe történt bejegyzést követő 15 nap alatt a zombori m. kir. penzügyigazgatósághoz benyújthatók. A fenti határidő letelte után elkevsé beadott felebezések mint figyelemben nem vehetők egyszerűen vissza fognak utasítatni.

— **Személyhajók közlekedése.** Az „Első ec. kir. szab. dunagőzhajozási társaság” már közzétette — a hajózás megnyitától további rendelkezésig, legfeljebb azonban április hó végéig ervényes — személyszállító hajóinak tavaszi menüendjét. A menüend szerint Bécs és Budapest között naponként közlekedik a hajó, indul Bécsből Budapestre 7 órák reggel, Budapestről Bécsbe 6 órák este. Budapest és Mohács között naponként személy hajójaratok fognak közlekedni, indulás Budapestről Mohácsra 10 órák este (első menet április 1-én), Mohácsról Budapestre 7 óra 15 percis este (első menet április hó 3-án). E hajójaratok háromszor hetenkint min u. n. postahajók is közlekednek: indulás Bajáról felele szerdán, pénteken és vasárnapon reggel fél 7 órák, Orsováról felele hetfőn, csütörtökön és szombaton reggel 5 órák, Zimonyból ugyanazon napon éjjel 11 órák, Újvidékről kedden, pénteken és vasárnap reggel 5 órák, Bajára érkezés ugyanazon napon este 9 órák.

— **Új üzlet Zomborban.** Felhívjuk t. olvasóink figyelmét a Hirschenhauser és Kovács zombori új kereskedő cég hirdetésére. Ezen cég Bécsből és Párisból szerzi be áruit és nagyon olcsón lehet ott vásárolni. Tessék csak megpróbálni.

— **Elismerésre méltó a szt. tamási** előjáróság azon human és pénzbeli segélynéld célra vezetőbb intézkedése, hogy nepkonyhat állított fel, hol a község szegényei — a tivaszi munka megkezdéséig — meleg ételt és kenyeret kapnak naponta.

— **Betöröses lopás.** Blum Mayer martonosi lakos lakását a napokban Pókai István odaváló hirhedet egyen feltörte és onnan több ékszeret és 7 frt 10 kr készpénzt clemelt. A tettes kézre került és most a zentai járásbírósg börtönében ül.

— **Ellópták az első fogas halat.** Gágyi Milán ó-becsei halászbérlőnek az első fogasa sem sikerült. Hetfőn este fele vetette meg az első tanyát. A fogas kitűnő eredményen végződött. Este a halások hazra tértek nyugalomra, a gazde örömmel hajtotta fejt álomra, de milyen nagy volt reggel az álmétkodásuk, midőn a bárki

csaknem üresen találták. A rendőrség közbejárása folytán kiderült, hogy a halakat, a halaszinások lopták el, s az előkelőbb házaknál elárúsították. A károsult gazda az inasokat elcsapta.

— **Hymen.** Dr. Kármán János orvos Új-Pázuárolj eljegyezte Pillischer Berta kisasszonyt, néhai Pillischer Mór ó-becsei volt földbírtokos leányát.

— **Merénylet.** Egy zentai lapban olvassuk e cím alatt a következő furesa történetet. Karolin asszony isten kegyelméből szep asszony és madám. A katolikus körnek közvetett tagja és a menyország közvetlen örököse. És istentelen kezek gyilkos merényletet követtek el Gyümölcsoltó Boldogasszony éjszakáján a fehérhúsu Karolin asszony ellen. Ismeretlen tettes aláfúrta a madám házfalát, megtölte puskaporral, belegyújtott és ellillant. A puskapor pedig kíméletlen egy szárszám, akit, ha meggyújtanak, még a papnak a tiszteletére se hallgat, hanem pukkan. Tehát a puskapor pukkant, a fal meghasadt, a konzol (paradiesomi jelenetek tanúja) összetört, a dískért éjjeli lámpás elaludt, a nép összeszadta, a Mariatársulat kétségbe esett, az éjjeli őr elszompolgott, a nép fázott, hazament, mindenki hazament, a tetes közkívánatra nem puhatolták, Karolin asszonyban nem esett kár, — az isten dicsősége gyarapodott.

— **Családi tragédia.** David Boldizsár moholi napszamos ember régóta vitában van feleségével, aki minden áron utjítvé akart lenni. A mult héten Petrovostellón, Moholon és Adan vállástérő jezsuita papok szónoklatokat tartottak és ez arra bírta a ferjét, hogy Adara ment csütörtökön és feleségét is kenyszerítte ez utra ott a jezsuita papnál való gyónás céljából. David meg is gyont, de felesége, kinek lelkében az utját már gyökeret vert, urának uszolására daczára is gyónás nélkül tért haza. Othon e miatt összeveszték és feleselés közben David feleségét szíven szurta úgy, hogy rögtön meghalt. David ezután önmagát szurta hasba, de a szurás nem életveszélyes es most a a kórházban fekszik. A szerencsétleneknek 4 apró gyermeke van.

— **Az ó-becsei ártézi kut** mosása eredményre vezetett. Ugyanis csütörtökön éjjel a mint e furával fel méterrel a volt mélységnél lejjebb hatoltak, egyszerre hatalmas vizsugar szökött fel. Érdekes megjegyezni, hogy turfászterű rétegen hatoltak át és a víz darabosan dobta fel a turfát. A feltörő víz most is gázt hoz fel, amely meggyújtva kékes lánggal ég. A víz még mindig homokos, iszapos s minthogy meg turfát is hoz fel, nagyon valószínű, hogy a levezetett szűk eső csakhamar ismét bedugul. Most végzik a mosásokat és némi előfúrást is tettek.

— **Elbocsátás.** Dr. Szász István ó-becsei közs. orvos, szolgálaton kívüli viszonybeli ezredorvos, f. apr. 1-vel, saját kerelmére a honvédség kötelékéből, rendfokozata megtartása nélkül elbocsátott.

— **Hivatalnokok szövetkezete Újvidéken.** Mult vasárnap Újvidéken a központi szállóban mintegy 35 áll. tisztviselő részvétel mellett értekezlet volt, mely egy újvidéki tisztviselők részére alakítandó önszolgáló egyesület fontos és szükséges voltát tárgyalva az egyesület megalakítása és alapszabályai kidolgozása céljából szűkebb körű bizottságot küldött ki kebeleből. A mennyiben e szövetkezet a mostohán dotált tisztviselő anyagi érdekeit igazán istáplni, előmozdítani lesz hivatala, a mozgalmat örömmel üdvözöljük.

— **Öngyilkosság.** Szabadkán a mult héten egy vidéki cipezlegény élet u ságából a Szechenyi kávéházban öngyilkosságot követett el. A nála talált iratokból kitént, hogy neve Hegedűs és foglalkozása a cipészesterség.

— **Betörések.** Ó-Becsén. Ottani levelezőnk írja: Hétfőn éjjel egyszerre két üz-

letbe is betörték a piac térben. Mind a két üzlet a Geigerné-féle épületben van s a betörők az udvar felől hatoltak be, először Lőwy Lajos könyvnyomdájába. Czeljuk bizonyára az volt, hogy a nyomda szobán át a bolt helyiségbe juthassanak, de itt akadályra találtak egy erős vasajtóban. Boszujokban azután, — hogy semmi elvihető nem találtak — földöntötték egy betűszekrényt, munkát adva az inasoknak. — Innen ugyancsak az udvarról betörték Milla Ferencz raktárába, a honnan néhány asót, kapát vettek el magukkal. Minderről rendőrségünk csak reggel vett tudomás, s a case dörsséggel egyetemben megindította a nyomozást, de eddig még eredménytelenül. Mindenesetre föltűnő, hogy a piac téren, a legelőkelőbb forgalmú helyen ily betörések történhettek, a nélkül, hogy abban megzavartattak volna az illetők.

— **Hymen.** Birnbaum Ernő, Pékla-puszta és d.-szl.-ivani rizstelepek társtulajdonosa, Debrecenben eljegyezte özv. Lédig Lajosné Leányát, Irma kisasszonyt.

— **Kútba fult gyermek.** A felügyelet nélkül hagyott gyermekek baleseteinek száma rendszeren a szülők gondatlansága folytán szaporodik. Ily szülői gondatlansága aldozata lett Ó-Becsén Bogner József, alig 5 éves fiúcska is. Vigan jatszadozott a kis Jóska az udvaron. Jatek közben a kúthoz került, a hol fellépve a kút kavájára, addig nézte-nézte a csillógó vizet, míg nem elszédült és belezuhant. Szülei már későn vették észre a kis Jóska eltűntét és már csak holttestére találtak. A kis Jósát szombaton boncolták.

— **Megszökött huszár.** Az Ó-Becsén elhelyezett 4. huszár ezred 5. századából Kocsis Lajos biharmegyei Bars községi illetőségű kúthuszár penteken száradatól megszökött. Kocsisnak ez már második szökése. Úgy látszik a honvágy oly erős benne, hogy meg a szigorú büntetése sem volt képes őt attól visszatartani. A szökött katona körözése már el van rendelve.

— **Rökát fogott.** Szummer István ó-becsei lakos a mezőfúton bandukolt hazafele, mikor szembe futott vele egy róka. Nem volt rest, eleje ailt és sikerült egy kapu alá szorítani és meg fogni. De a róka nem egy könnyen adta meg magát, Szummer kezét megmarta és ruháját is összetepete, míg végre sikerült megszöknie. A rökát a mezőről a pásztorok üzték be a városba.

— **Kitörött a lova nyaka.** Tóth József petrovostellői lakos f. hó 30-án a mint az ó-becsei piacról haza felé tartott, utközben elővette gondúzó pipáját, s hogy könnyelmesen rágyújthasson, a gyepőlőszárat a lőcsre akasztotta. Míg a pipájával bajlódott, nem is vette észre, hogy már a pellegre ért, a hol rendszerint nagy vízosások vannak. A mint a koczorintó lovak az egyik vízosáson átakartak menni, megbolítottak. Az egyik ló oly szerencsétlenül elesett, hogy a nyaka menten kitörött. A szegény ember fájdalmában mit tehetett egyebet, mint, átkozta a pipát, a dohányt, no meg annak a feltalálóját is.

)(Elveszett kopó-kutya.

Folyó évi február hó 6-án délelőtt Zomborban elveszett egy a felvidékről származó fiatal erős kopó-kutya. Ismertető jelei: feltűnő fekete szőrű egyes sárga jelzésekkel, szíles orru és jobb szemének felső pillája sérült illetve elvágott. Volt nyakraalója is, — tulajdonosának megjelölésével — de azóta valószínűleg hiányzik. Tulajdonosa **Medvezy Zsigmond** kir. főmérnök — lakik Zombor, bajnai-ut 413. sz. — annak, ki a kutyát előállítja avagy bizalmas értesítés útján biztos nyomára vezet, 50 frnyai jutalomsdíjat fizet.

Törvéyszéki csarnok.

A kulai adóssikkasztási monstre-bűnpör.

Első nap.

A zombori kir. törvéyszék, mint fenyítő bíróság f. hó 1-én kezdte meg a „Radimetzky öröksége” cím alatt lapunkban ismertetett monstre-bűnpör tárgyalását, melynek tragikus előzményét Radimetzky Ferencz topolyai jegyző öngyilkossága képezi, — s melynek alapjául az államkincstár nagymértvű megkárosítása szolgál.

A kir. törvéyszék Dalmay Pál elnöklete alatt dr. Markovtyh Lajos előadó és Sztrojkovits György szavazó bíróból alakult meg, jegyzők: dr. Grätz Ferencz és Kindris Gábor. A vádnatóság képviselőben Mayer Károly kir. ügyész jelent meg, a kir. kincstárt mint magánvállalt Frindt József segédtitkár és Essigman Károly fogalmazó képviselték.

A védők padján Nagy Sándor védőjeként dr. Molnár Gyula, Horváth Károlyért Diener János, Pipos Gáborért dr. Pataj Sándor, Márton Imre s Reinhard Györgyért dr. Szilágyi Vilmos István, Irházy Ferencz s Kneflőz Józsefért hivatalból dr. Ivánkóvits Pál, Szakáll Jánosért dr. Vujevich Zoltan jelent meg.

Elnök: mindenekelőtt konstatálja, hogy a megidézett vádlottak, védők s tanuk megjelentek, s főlhívja a kir. ügyészt, hogy a végtárgyalás megtartása iránt tegyen indítványt.

Mayer Károly ügyész indítványozza a végtárgyalás megtartását s kéri a meg nem jelent tanuk előállítását s annak megengedését, hogy a betegen előállított Nagy Sándor űlve adhassa elő vallomását.

Dr. Molnár Gyula: hozzájárul az ügyész előterjesztéséhez.

Elnök: röviden ismerteti a tényállást s a szokásos figyelmeztetés után mindenekelőtt a kincstár képviselőt hallgatja ki.

Frindt József eladja, hogy a kincstár kárának megállapítása még ma nem eszközölhető, mert többen felebbeztek, s így kérdéses egyáltalán fog-e kár fenforogni? kéri a kincstárt polgári perutra utasítani.

Dr. Molnár védő: igaz-e az, hogy a számadások oly késedelmesen lettek elintéztve, hogy az 1881—1888-ig terjedő számadások még most is megvizsgálatlanok?

Frindt József: nem tudom, nem adhatók rá határozott választ. Ezt csak írártári utánnézés után mondhatom meg.

Dr. Molnár védő: igaz-e, hogy az 1892. évi zárszámadásokhoz a közszéknenti és kövvelen fizetők B. főkönyvi kivonatát, valamint az egyenes adó számfejtőkönyvi kivonatát, tehát az évi zárszámadások főkeleket a kulai m. kir. adóhivatal föl nem terjesztette a pénzügyigazgatósághoz, de azért ezeknek még pólólagos fölterjesztése sem rendeltetett el?

Frindt József: ez lehetetlen, mert ezek nélkül a számvetőség nem teljesítheti a vizsgálatot, én tehát kétem azt, hogy ezen okmányok föl nem terjesztettek volna, mert a községek föl nem terjesztettek a lezárási eredmények összehasonlításának.

Dr. Molnár védő: miután itt 1892. és 1893. évi adóssikkasztások miatt emeltetik vád, mi annak az oka, hogy ily hosszú időn föl átfedezetlenül maradhattak a hamisítások?

Frindl József: két évi visszaélésről levén csak szó — nem lehet késedelmesnek tartani a felfedezést.

Dr. Molnár védő: igaz, hogy ha a napi bevételről vezetett jegyzéket a tárnok vagy ellenőr a főkönyvvel csak egyszer is összeegyeztette volna, azonnal rájöttek volna a hamisításokra?

Frindl József: a naplók a havi számadásokhoz elküldetnek s így erre azoknak nem nyílik alkalmuk.

Dr. Molnár védő: mondja meg a segédítőkár ur, hogy a fenn álló minisiteri utasítások s szabályok rendszeréből folyik-e az, hogy évek során át elkövetett hamisításokra nem lehet jönni, avagy csak a kulai adóhivatalnál történhetett ez meg, a mely esetben vetkes mulasztások forognak fenn?

Frindl József: határozottan nem felelhetek, de a fennálló szabályok mellett a hivatalnokok ügyességétől és a visszaélés természetétől függ az, hogy mily mérvű s mennyi ideig föl nem fedezhető hamisítások követtessenek el.

Dr. Molnár védő: jelen esetben egyszerű hamisításról van szó, és mégis éveikig húzódott azok földelítése.

Frindl József: már mondtam azt, hogy a visszaélés természetétől és a hamisító egyéni képességétől függ az, hogy meddig leplezhető a hamisítások.

Dr. Molnár védő: milyen fizetése volt Nagy Sándornak?

Frindl József: Erre nem felelhetek.

Dr. Vujevich Zoltán vöndencei érdekében intéz néhány kérdést a kincstári képviselőhöz, mely után az elnök megkezdi

Nagy Sándor kihallgatását.

Az elnök kérdésére előadja, hogy 30 éves, róm. kath. vallású, nő, 1 gyermek atyja, volt m. kir. adótitisz, érrettségét tett, katonakötelezettségének mint egyéves önkéntes megfelelt. Fizetése 1893. január 30-áig 500 frt, lakpénze 100 frt volt; azután 600 frt és 100 frt lakpénz.

Az ellene emelt vádak tekintetében teljes beismerésben van. Horváth Károly adóhivatali díjnok, akivel állandó összeköttetésben volt, mikor közölte vele, hogy a pénzügyigazgatásnál neszét vették üzemeiknek, avval nyugtatta meg őt, hogy ha majd a napi jegyzékek Zomborból megérkeznek, amelyből a visszaélések konstatálhatók lettek volna, az ő (Horváth) dolga lesz azokat eltüntetni. Mikor Nagy a szegedi államfogházból, ahol párviadali vétsége miatt négy hetet töltött, visszaérkezett, a lakásán adóhivatali jegyzékeket talált, melyeket Horváth vitt vol lakására.

Mikor a pénzügyigazgatáságtól a számadások és napi jegyzékek a kulai adóhivatalhoz megérkeztek, Horváth azokat magához vette és egy alkalommal elvitte Nagy Sándorhoz, mikor Welker Henrik is ott volt. Welker akkor 5 frtot adott Horváthnak. Mikor Nagy a Horváth által hozott csomagot felbontotta, benne találta a pénzügyigazgatásnak kiküldetési rendelvénységét, amelyben az utasítás foglaltatott, hogy melyely a legesekélyebb gyanuok merül fel Nagy Sándor ellen, azonnal letartóztatása lesz kieszközlendő. Ekkor Nagy ijedében a számadási összes iratokat megsemmisítette.

Ezután Nagy Sándor az elnök kérdéseire részletes felvilágosításokat adott az egyes községek adózáival elkövetett üzemei-

ről, miközben volt büntársait a legnagyobb kiméletlenséggel iparkodik leleplezni.

A cservenkai adózókat Horváth Károly, majd Knefely Nándor, a kishegyesieket Horváth Károly, Krisháber Simon és Irházi Ferencz, a kereszturialakot Irházi, Horváth és Knefely József, a kuczurialakot Knefely József, a a kulaiakat Horváth, Knefely József és Irházi, a lalityiakat Joánovits Radane, Risztin Száva és Kuczurszky András, a topolyiakat Prokecz Antal és Márton Imre közvetítették. Részletesen és bámulatos emlékezőtehetséggel adja elő Nagy Sándor minden egyes adózóval elkövetett visszaélésének történetét, miközben a kir. ügyész és a védők kérdéseire is mindig ügyesen megfelel.

Következik *Horváth Károly* kihallgatása.

Horváth Károly 41 éves, róm. kath., nő, 4 gyermek atyja, díjnok, 30 frtos fizetése volt, van egy háza, 3 gimn. osztályi végzett, rovatlan előéletű, 8 évet szolgált mint katoná.

A vizsgáló bíró előtt tett vallomását egész terjedelmében visszavonja. 1894. évi január 2-án a zombori pénzügyigazgatáságtól érkezett postacsomagot ő vitte el Nagy Sándorhoz, tudva, hogy az az 1893. évi adó-napijegyzékeket tartalmazza.

De erre Nagy Sándor kerte föl azzal az ígérettel, hogy masnap visszahozza. Az elnök keresztkérdései daczára megmarad vallomása mellett. Szembesítve Nagy Sándorral konokul tagad. Nagy Sándor ingerülten vágja szemébe többször, hogy hazudik. Egy ízben azt mondja Nagy Sándor neki a közönség zajos derültsége mellett: „te . . . te ártatlan proféta.” — Az adóhamisítások közvetítésére Horváth Károly azt adja elő, hogy ő a Nagy Sándorhoz vitt felek adó ügyéről azt hitte, hogy Nagy Sándor felelbezés utján iratja le az adót a pénzügyigazgatásnál. Elnök keresztkérdései daczára e mellett megmarad.

Nagy Sándor e konok tagadást hallva, folyton gunyos kaczagásba tör ki. Egy ízben erősen rászól: „*Nem szegyened magad, így hazudni* — Horváth minden egyes általa közvetített adóelmanipulációt úgy akar föltüntetni, mintha nem tudta volna, hogy miképen csinálja Nagy azt, holott a vizsgálóbíró előtt egész részletességgel elmondta, hogy miben állott a sok hamisítás és hogy folyt le. Az első napon történt kihallgatás esti 1/28 órakor ért véget.

Második nap.

Elnök az ülést d. e. 9 órakor nyitja meg s elővezetett Nagy Sándort és Horváth Károlyt, a kiket szembesít egymással. Horváth megmarad tagadása mellett, Nagy Sándor szemébe mondja, hogy minden manipulációról tudomása volt. Horváth ismételt tagad, mire Nagy Sándor mérgesen ráváll: „*Schwindler voltál velem együtt, az is maradsz!*”

Másszor még szemébe kacagva, mondja: *Hazudsz!*

Horváth visszaadja a „hazug” szidalmat. Ezzel Horváth kihallgatása véget ért. Következett *Pipos Gábor* kihallgatása, Pipos Gábor 29 éves, gör. kath. Gyulaférvárt született fegyelmileg elmozdított adótitisz, nő, érrettségét tett, büntetve volt. Fizetése 500 frt, lakpénz 100 frt óvadéka 360 frt.

Az illetékügyeket kezelte, Knefely egy-

szer 50 frtot, egyszer 20 frtot adott neki, s kerte, hogy hamisítsa meg a főkönyvet, egy illeték ügy s 3 adókönyvecske tárgyában. Ő ezt határozottan megtagadta. Az adókönyvecskeket írta elő, de ezt nem tartja okmányhamisításnak, mert egész Magyarországon így szokas ez. Ő azon hitben fogadta el a pénzt, hogy nem az az ostoba a ki elfogadja, hanem a ki adja. A könyvelést Nagy Sándor teljesítette, de ő nem tudja, hogy miért tette?

Elnök: mily alapon.

Pipos: az adókönyvecskek alapján.

Elnök keresztkérdésére zavarba jön s nem tud kielégítő feleletet adni.

Elnök: Nagy Sándor az mondja, hogy ön kérte föl őt az elkönyvelésre.

Pipos: hazudik! Ezt ő Knefely kérelmére tette. Ezt ő is bevezette volna, tette volna, de nem akarta.

Elnök: ön a vizsgáló bíró előtt beismerte ezt.

Pipos: ezt csak akkor tette, mikor Nagy Sándor beismerte előtte, hogy ő hamisította a könyveket, ő semmit nem könyvelt el.

A védők részéről tett kérdésre előadja, hogy az adóhivatalban többször volt ivás, néhány liter bort elfogyasztottak az egész személyzettel. — Nagy Sándor történt szembesítés alkalmából dühösen ráváll, hogy Nagy Sándor szentelentül hazudik. Nagy Sándor előadja, hogy Pipos nem ismerik másként Kulán, csak „nyulbörnek”, a mi ivási „Schlagwort.” Pipos a mint pénzhez jutott nyulbörözni kezdett. Pipos beismeri, hogy Nagy Sándorral nagyon intim viszonyban volt.

Végül elnök felolvastatja Piposnak a vizsgáló bíró előtt tett bűnbánóan beismertő vallomását.

Következett *Márton Imre* kihallgatása.

Márton Imre okányi születésű, 42 éves, hévi. hitvallású, nő, gyermektelen, volt községi adóvégrehajtó, utóbb földadónyilvántartó.

1885. év óta lakik Topolyán. Azelőtt Biharmegyében volt körjegyző, de fegyelmileg elmozdított, hogy mert, azt nem tudja. (Derűtlenség.)

Nagy Sándorral csakis mint jó barát állott összeköttetésben. Mint községi adóvégrehajtó, havonként kétszer bejött Kulára az illetéknyilvántartási jegyzékek összehasonlítása végett. Azonkívül egyes topolyai adózóknak adóját is többször bevitte az adóhivatalba; de a község adóját és Radimetzkyét soha.

A fizetést mindig rendszeren az adópénztárnál történt lefizetés utján teljesítette. Nagy Sándor bűnös üzemeiről tudomása nem volt és azokban részt nem vett.

1893. december havában jött sürgöny a kulai adóhivataltól a topolyai főszoigabíróhoz, hogy a Radimetzky adókönyvecskejét be kell vonni. Ekkor Radimetzky magához hívatta Mártont és közölte vele, hogy a főszoigabíró előtt ő (Radimetzky) azt állította, hogy adókönyvecskejét Mártonnak adta át; kerte Mártont, hogy ezt vállalja magára amit Márton meg is tett.

Mikor a vizsgálóbíró elé idéztetett, Radimetzky utasítással látta el, hogyan valljon. Márton ily értelemben vallott s Radimetzky bűneit magára vállalta. Később ezt a vallomását a vizsgálóbíró előtt önkénynt visszavonta s felfedezte azoknak az adókönyvecs-

kéknék és egyéb iratoknak a hollétét, melyeket Radimetzky neki megsemmisítés végett átadott.

Elnök: Hol vannak a felek által önmű bizott adókönyvecskék.

Márton: Egy sínés nálam, a feleknek mind visszaadtam.

Elnök: Mért adott önnek Nagy Sándor 200 frtot?

Márton: Nekem nem adott soha egy fél krajczárt sem.

Elnök: Hát a Bakai-féle adótarozásra vonatkozó törleszi kérvényt hol szerezte?

Márton: Az adóhivatalban kaptam.

Elnök: Ki az az adóhivatal? Beszéljen értelmesebben.

Márton: Nagy Sándor állította ki és írta alá; azután Bessenyei tárnok is aláírta és pecsétel ellátta.

Elnök: Igaz-e, hogy a Bakai-féle adó ügyében ön 200 frtot adott Nagynak, 200 frtot pedig magának megtartott?

Márton: Ez nem áll, mert az adót a pénztárnál rendesen lefizettem.

Elnök: Az emuszczi adózók ügyét Radimeczky jegyző közölte?

Márton: Igen.

Elnök: Mért járt ki Nagy Sándor olyan sűrűn Topolyára!

Márton: Kétszer vagy háromszor volt kint.

Elnök: Hát a verbászi vasúti állomáson hányszor találkoztak?

Márton: Mindössze talán kétszer.

Elnök: Mi dolguk volt ott egymással?

Márton: Nem volt semmi dolgunk.

Elnök: Hát csak azért találkoztak, hogy mint jó barátok megpuszizzák egymást? (Derűtlenség.)

Márton: Véletlenül találkoztunk.

Elnök: Ismeri Irházyt?

Márton: Ismerem, egyszer Nagy Sándorral feleségestől voltak Topolyán látogatásban.

Elnök: Mit keresett Nagy Sándor Topolyán?

Márton: Arra kért, hogy egy 200 frtos váltót írjak neki alá; de én nem akartam.

Elnök: Mikor Nagy ott volt önnel, nem küldött neki Radimetzky pénzt?

Márton: De igen, Radimetzky küldött neki beríték alatt 100 frtot, de hogy mért, azt nem tudom; Én a 100 frtot sem nem kértem, sem nem kaptam.

Nagy Sándor szembesítettén Márton Imrével, szemébe mondja, hogy a visszaéléseket együttesen és közös egyetértéssel követték el. Reszletesen előadja, hol és mikor találkoztak s milyen manipulációkat követtek el.

Márton: (Közbeváág): Gazember, huncut vagy, ha ilyet mondasz!

Elnök: figyelemzeteti Mártont, hogy Nagyot ne sértgesse.

Márton: bocsánatot kér, hogy heve elragadta.

Ezután Márton a Lőrincz Pál-féle adóra nézve előadja, hogy azt az adóhivatalban rendesen befizette. A községnék és a Majoros örökösöknek adójára nézve mit sem tud. A Pataki-féle esetben ő az adót befizette s azután a felet level kíséretében beküldte az adóhivatalba, Nagy Sándorhoz, hogy az adókönyvbe a befizetést vezesse be.

Dr. Szilágyi védő: kérdésére Márton előadja, hogy Radimetzky ígéretével bízta az hogy mindent vállaljon magára.

Dr. Molnár védő: kérdésére kijelenti, hogy vallomását az igazságnak megfelelőleg akkor módosította, mikor Radimetzky öngyilkosságáról értesült, s így nem kellett attól tartania, hogy az igazság megvallásával Radimetzkyt bájba hozza.

Irházy Ferencz nagykörösi születesű, 30 éves, reform., nős, gyermektelen, számitiszt volt, fegyelmileg elmozdítatot, érettségét tett, párbaj miatt 4 napí s jelenleg 2½ évi fegyházat kapott.

Nagy Sándor távollétében az adókönyvbe bejegyezte, hogy Halasi 120 frtot befizetett. Ő erről azt vallja, hogy a főkönyvből vette ez adatokat. E mellett megmarad.

De Nagy azt vallja, hogy Irházy ezt 30 frtért hamisította, de jutalékot nem adott. — Vallja továbbá Irházy, hogy ő küldte Dudás Mártont Nagy Sándorhoz, ki elcsinálta annak adóját, de ő erről semmit se tudott, illetve ebben részes nem volt.

Szembesítette Nagy Sándorral, midőn az szemébe mondja, hogy tudta az egész manipulációt, Irházy az összes jelenlevők általános derűtlése közepett egész indignálódva kérdi Nagy Sándortól:

— Midőn adótisztvizsgat akartam tenni, nem kérdeztelek-e, hogy *mikép kell a hamisításkot* véghez vinni?

Schlagetter László adókönyveit is ő vitte meghamisítás után vissza, de tagadja, hogy tudta meghamisított voltukat. Ez alkalommal csak a jegkár volt beírva.

Háhnál is volt, de annak is tultizetése volt. Nagy Sándor szemébe mondja, hogy ez sem igaz. Beismeri Irházy, hogy kapott 15 frtot, de ebből 10 frtot Nagynak adott. Schiek Mátyás adókönyveivel is Irházy közvitette a hamisítást, ezért 25 frtot kapott, de ő ezt odaadta Nagynak.

Nem tud semmit Márton Imre manipulálásáról. Mulatni ment Topolyára feleségével Nagy Sándortól 200 vagy 250 frtnyi jutalékot kapott, s ezt jóhiszammel vette el.

Dr. Molnár: voltak-e az adóhivatalban gyakori ivások?

Irházy: igen gyakran voltak, a tárnok tudta, és egy ízben meg is tiltotta.

Nagy Sándor: mindennap délelőtt sör, délután bor és pálinka folyt a hivatalban.

Következett *Knefély József kihallgatása.* 45 éves, kulai, evangélikus vallású, nős, 4 gyermek atyja, ügynök gepekkal, irnokdíjnok is volt, 2 gimn. oszt. végzett; itt van elítélve Irházy-féle csalási ügyben, mint bünszegéd.

Szakáll, bajsai lakós 418 frt illetékkel tartozott, Welker utján ismerte meg. Neki Szakáll azt mondta, hogy most nem fizetheti illetékét, szeretné azt tavaszig elhalasztani. Ő vállalkozott arra, hogy ez ügyben eljárjon s kérvényt készítsen. De Szakáll nem jött el a kérvényért. Egyszer még találkozott vele, de nem beszélt. Azóta nem látta. Mindent tagad. Piposnak nem adott 70 frtot, s vele nem érintkezett. Ő Szakálltól 109 frtot nem kapott, ő egy vörös krajczárt se kapott.

Elnök: veres krajczárt nem, de zöld bankót kapott.

Knefély: tagadja. Pipos szemébe mondja, hogy adott neki 50 frtot, később 20 frtot is.

Knefély: ez hazugság!

Elnök: Preradovits adókönyvével mit csinált?

Knefély: nem ismerem ezt az embert, soha se láttam.

Elnök: Nagy Sándorhoz is vitt ön könyveket. Pipos szemébe fogja mondani.

Knefély: nem igaz.

Pipos szemébe mondja, hogy a könyvekbe ő írta az adót elő.

Knefély: ez levegőből kikapott hazugság.

Nagy Sándor: 3 adókönyvet adtál át, hogy készítem el s vigyem lakásodra. Én elvittem s ott találtam Szakállt, a ki borozgatott. Ott 50 frtot adott Szakáll, s ebből én 24 frtot kaptam.

Knefély: ezt csak bosszúból mondod. (Derűtlenség.)

Elnök: Welkert, Schumachert, Diener Andrást ön vitte Nagy Sándorhoz, hogy adójukat eligazítsa.

Knefély: nem ismerem ezeket, nem érintkeztem velük.

Nagy Sándor szemébe mondja ezt, Knefély tagad.

Elnök: Steinfeld hegyesi adóját is ön közvetítte.

Knefély: nem közvetítettem.

Elnök: hiszen Szóth, Seidl, Enis, Silberhorn adókönyveit ön vitte Nagy Sándorhoz.

Knefély: nem vittem.

Elnök: ők felét fizették az adónak, ebből ön felét átadta Nagynak.

Knefély: nem igaz. Nagy szemébe mondja, Knefély tagad.

Elnök: Hát a Reinhard Györgyöt ismeri-e?

Knefély: igen!

Elnök: a Gerber-féle kocsmában találkozott ön Nagy Sándorral s Reinhardtal; mi történt ott?

Knefély: ott egy vadászkoztyát ajándékoztam Reinhardtnek. Meghívta őt a szállásra s Nagy Sándorral ki is mentem. Ott Reinhardt valami büntetési illetékűgyet adott át Nagynak.

Nagy szemébe mondja, hogy ez nem így történt, mert Knefély már megbeszélte előzőleg Reinhardtal a dolgot, s midőn oda-jött Nagy Sándor bementek egy szobába. Később Reinhardthoz mentek, hol az emuszczi bérlők adója fejében 500 frtot adott Reinhardt Knefélynek, ebből ő Nagynak 250 frtot adott.

Knefély ezt tagadja.

Dr: Szilágyi: nem volt jelen, midőn Reinhardt Nagynak fizetett 200 frtot?

Knefély: nem voltam jelen.

Dr. Vujevich: mikor a vásárban találkozott Szakállal, nem kérdezte meg, hogy van-e illeték ügye, megmondta-e, hogy törvényes uton akar rajta segíteni?

Knefély: azt mondatam, hogy törvényes uton akarok rajta segíteni.

Következik *Reinhardt György kihallgatása.*

48 éves, evangélikus vallású, nős 7 gyermek atyja földbirtokos, emuszczi lakós, 310 holdja van.

Elnök: mondja el, hogy 1892-ben milyen módon törlesztette adóját?

Reinhardt: én tekintetem előjáróság, aug. 12-én elmentem a hivatalra Nagy Sándorhoz, az azt mondta, jöjjenek délután. Én a Zöldkerbe mentem, hova Nagy is eljött. Azt mondta, hogy délután nincs hivatal. Erre én átadtam Nagynak a könyvecskét, s Nagy vállalkozott az adót kifizetni. Kért ehhez 50 frtot. Majd kifizeti s elmegy Knefélyre a szállásra, odaviszi a nyugtázott könyvecs-

két, künn a szálláson 542 frtot fizettem, a többi ígértem közelebb megfizetni.

Elnök: Mi történt az ön 1893 évi esedékes adójával?

Reinhardt: februárban a kulai Hungáriába mentem, hol Knefélyvel találkoztam, ki mondta, hogy Nagy Sándor beszélni akar velem. Az utczán azután találkoztam vele, hol Nagy ajánlatot tett, hogy fizessem a felét adómnak s ő hamisítja a könyvet. Én erre nem akartam ráállani. Ezt Knefély is hallotta, s azt mondta, ha nem akar ráállani, dobd oda a könyvecskét, majd ő — följelent. Én megijedtem s eltávoztam, de aztán Nagyhoz mentem s kértem a könyvet, de Nagy bevallotta, hogy az első befizetést se teljesítette, s így följelenthet. Én megijedtem s adtam 150 frtot, melyért a kész könyvet átvettem 300 frtról nyugtatva.

Nagy szembesítettik s azt mondja, hogy hazudik Reinhardt.

Következik *Szakáll János ifj. kihallgatása.*

33 éves evang. vallású nő, 3 gyermek atyja, földbirtokos, rovatlan, 40 hold földet bír. Iseri Knefélyt volt nála Kulán, vásárban találkozott vele, Welker bemutatva, ebédelték együtt, Knefély kérdezte, van-e illeték fizetni valója, én azt mondtam; van, s nem sokára kell fizetnem elhalt nőm utáni örökségi illetéket 218 frtot. Én azt sokaltam, ő azt felelte, hogy majd ő azt megfellebbezi. Elváltak e később irt, hogy jőjjenek, én be mentem hozzá lakására, ott azt mondta, hogy képes lesz állítani az illetéket. Én átadtam neki 3 adókönyvecskét Szakáll József és Preradovits Nenádét a magaméval, Knefély elkérte a pénzt reá, 109 frt, 25 ft, 30 frt, 40 frtot s ő ezzel beírte, ő azt mondta maradjanak nála, majd elhozza a könyvet. Visszajövet azt mondta, hogy majd elhozza Pípos, el is hozta. Én meg se néztem csak az illetéknél láttam, hogy az egész van nyugtatva. Én azt gondoltam, hogy az később ki lesz törölve.

Elnök: mondták-e, hogy majd elszámolják a dolgot?

Szakáll: azt mondták hivatalosan le lesz törölve.

Elnök: látta, hogy az adóárnok nincs aláírva s pecsét sincs rajta.

Szakáll: ez nem tűnt szembe.

Elnök: hát a negyedik negyedet hogy fizette?

Szakáll: kaptam egy telekkönyvi végzést, azt bevitettem Knefélyhez, s ott aztán ismét odaadtam a pénzt s a könyvecskét, Knefély elvitte, én megvártam. Nagy Sándor hozta el a könyvet. En eltettem a könyvecskét.

Elnök: adott egy ötvenest?

Szakáll: nem emlékszem, előttem nem osztottak a pénzen.

Nagy Sándor: egy ötvenest s 4 frtot adott.

Szakáll: én 109 frtot adtam.

Elnök: ön községi adószedő volt?

Szakáll: igen!

Elnök: ön tehát tudja, hogy adófizetésnél a tárnok aláírása is kell?

Szakáll: én nem igen néztem.

Elnök: mért nem ment be maga fizetni az adóhivatalba?

Szakáll: ő is elvégezhette, de ígértem, hogy ha ki lesz törölve a 109 frt. adok jutalmat.

Elnök: mért nem adott azonnal jutalmat?

Szakáll: mert az illeték még be volt táblázva?

Elnök: megfizette még egyszer az illetéket?

Szakáll: meg kellett még egyszer fizetnem, végrehajtást vezettek ellenem.

Elnök: találkozott-e még Knefélyvel?

Szakáll: futólag.

Elnök: az adót is újra megfizette!

Szakáll: igen!

Elnök: irt ön Knefély levelet Szakállnak?

Knefély: igen, irtam, hogy halasztási ügye rendben van.

Elnök: de ön azt írta, hogy ügye rendben van, beadott ön kérvényt?

Knefély: nem! azt értemtem alatta, hogy a kérvény sikerrel beadható.

Szembesítésnél Szakáll szemébe mondja Knefélynek és Pipósnak, a mit tett. Mindketten tagadnak. Nagy Sándor szemébe mondja Szakállnak, hogy be volt avatva a manipulációba. Szakáll tagadása mellett marad.

A törvényszék a végtárgyalást esti 1/28 óraker berekeszti.

Harmadik nap.

A végtárgyalást első sorban Irházy Ferencz önnálló büntügyére nézve folytatják.

Az eset a következő:

Steinfeld Ignátz 43 éves, cservenkai lakos, nő földbirtokos, büntetve nem volt. Előadja hogy 1893 évi febr. elején reggel bement a kulai adóhivatalba, hogy ott az anyjuk után öröklött vagyon utáni illetéket lefizesse.

Elnök: mennyit kellett kinek-kinek fizetnie?

Steinfeld: nekem 134 frt, 68 kr. fivérem dr. Steinfeld Józsefnek 97 frt 68 krt és férj. Neugebauerének 25 frtot. Továbbá előadja, hogy midőn bement az adóhivatalba még nagyon korán volt, s ott nem talált mást, mint Irházi Ferenczet, s minthogy ő azonnal szeretett volna visszamenni, — megkérte Irházit, hogy fizesse le helyette az illetéket, s neki a nyugtákat küldje el. Mire Irházi vállalkozott is.

Minthogy azonban a nyugtákat még 3 hónap mulva sem kapta meg, bement újra az adóhivatalba s Irházinál megsúrgette, — aki mondotta, hogy rövid időn megkapja — s tényleg nem sokára meg is kapta mind a három nyugtát póstán, — mit ő aztán — t. i. a testvéreit illető nyugtákat azoknak kézbesítette. 1893-ban ellene végrehajtás lett vezetve, s mikor ő a nyugtát felmutatta, a végrehajtó azt mondotta neki, hogy az hamis, mire ő az illetéket újból lefizette.

Ezután Irházit feljelentéssel fenyegette mire az, őt részint készpénzben, részint váltóval teljesesen kártalanította.

Elnök: mennyi volt a készpénz mennyi a váltó?

Steinfeld: Arra nem emlékszik biztosan, — a váltó ha jól emlékszik 70—75 frtról szólt, melyet később Irházy felesége beváltott.

Védő: ha őnt Irházi teljesen kártalanította — kívánja-e a vádlott megbüntetését?

Steinfeld: nem kívánom.

Irházi Ferencz.

Előadja, hogy 1892 június vagy július hónapban Knefély József őt magához hívatta,

hol Steinfeldet is találta, s azt kérdezték tőle vajjon lehetne-e valamit tenni ezen illeték ellen, mire ő azt mondta, hogy majd megnézi.

Meggyőződően az iratokból, hogy azon segíteni nem lehet, azt Knefélynek megmondotta, mire Knefély egy darab száraz mutatva azt mondta, hogy ezt Steinfeldtől kapta azért, hogy ezen illetékeket, mint kifejezetteteket tüntessék elő, illetve írják le, s ez esetben felet, vagyis 50 frtot neki fog adni.

Ő ezen dologba bele menni nem akart, de vegre Knefélynek többszöri unszolására vállalkozott arra, hogy nem fogja kimutatni végrehajtásra — mit meg is cselekedett, s ezért kapott Knefélytől 50 frtot később kapott meg 4 frtot.

Néhány hónap mulva jött Steinfeld s kérte a nyugtákat, mire dr. Steinfeld József és Neugebauerne nyugtát kiállítva azokat Steinfeldnek Knefély lakásán átadta.

1893. júliusban Steinfeld ellen végrehajtás lett vezetve, s ő ekkor Steinfeld kérésére a harmadik nyugtát is kiállította, melynek átadásakor Steinfeld megjegyezte, hogy ezen az aláírás nem oly korrek, mint a másik kettő.

Ő Steinfeldnek, fenyegetése folytán, 155 frt 36 krt terített meg en pedig 80 frtot készpénzben 75 frt 26 krt váltóban, mely összegeket Knefélynek adta, ki azokat Steinfeldhez jutotta.

Dr. Steinfeld József, 48 éves újdéki lakos, nő, orvos. Előadja, hogy helyette Steinfeld Ignác fizette ki az illetéket s miután másodsor is kellett fizetnie — megfizette azt, de ezen összeget neki Steinfeld Ignác megterítette.

Kára nincsen.

Steinfeld Sarolta férj. Neugebauerne tanu nem jelent meg. Tanuvallomása felolvastatott.

Kára nincsen, a vádlott megbüntetését nem kívánja.

Bessenyei Kálmán 45 éves, nő, családos, adópenztárnok Török-Beesen.

A felmutatott nyugtákon levő aláírását hamisnak nyilvánítja.

Az egész dologról tudomása nincsen.

Knefély József.

Ez ügyben részességét tagadja: neki semmiről tudomása nincsen.

Ügyész indítványozza dr. Steinfeld József tanu megesketését *Knefély* megeskétése mellőzendő, mert az illető nyereségügyből elkövetett büntett miatt jogerősen el van ítéltve, s jelenleg is ilyen büntett miatt ellene az eljárás folyamatban van.

Steinfeld Ignác eskületétele felfüggesztendő a másik bűnpénzben teendő vallomasaig.

Védő hozzájárul.

A kir. törvényszék ily értelemben hozta meg a határozatot.

Azután folytatattatik az adósikkasztási monstre-per.

Első tanu: Bessenyei adóárnok az adóhivatali ügykezelést ismerteti. Nem emlékszik arra, hogy ki fizetett nála adókat, de sajátkezű aláírásával nyugtatta azokat. Márton Imre fizethetett neki, de nem emlékszik rá. A Bakay-féle adóhivatalról jobbszemmel adott törleszi kérvényt. Törleszi nyugtát nem állitanak ki, hanem kérvényt intéznek a telekkönyvi hatósághoz. Ő nem győződött meg elfoglaltságánál fogva soha ar-

ról, hogy igaz-e az, amit az adótsízt állít, s arról, hogy bizonyos bekelezett adótétel ki van-e fizetve s törölhető. Szóke Ruffi adó könyvében levő aláírása hamisítvány, még pedig kitűnő ügyességgel írt, Dudas adó-könyvében levő tárnoki aláírás is hamis. A strazzából meggyőződött, hogy aláírása hamis, mert ott más adófizetők vannak elkönyvelve, azonos tételezszám alatt. Az emusítsi adófizetésekről nincs semmi tudomásom, s Kis Ferencz adókönyvét megnézve csak azt mondhattam, amit akkor — szabadságon levén mondanom lehetett, t. i. hogy aláírásom hamis.

Elnök: hogy van az, hogy ön, mint főnök e nyilvánosan elkövetett hamisításokról, mikről egész város beszélt, semmit se tudott?

Bessenyei: rendszerint úgy van az, hogy a főnök tud utóljára minden rendeltetéséről. Én bízom Nagy Sándorban, mint pontos s ügyes vezető hivatalnokban, mi által öntudatlanul megkönnyítettem a hamisításokat. Én magam ajánlottam neki, hogy kérjen elégtételt Igaltistól a becsületén ejtett csorbák miatt. Dorbézások, mulatások történtek ugyan a hivatalban, de én megföltöttem, a mint tudomásomra jutottak. Egy ízben föl is jelentettem az esetet.

Elnök: mi az oka az ön áthelyezésének?

Bessenyei: fegyelmileg mulasztásaim miatt ezen esetekből kifolyólag, áthelyeztettem saját költségemre, a mi 500 frtomba került.

Ügyész: ismerte Márton Imrét?

Bessenyei: ismertem.

Ügyész: gyakran megjelent a hivatalban?

Bessenyei: igen, dolga volt a nyilvántartás egyeztetésével?

Molnár védő: milyen forgalma volt a kulai adóhivatalnak?

Elnök: körülbelül 4,000,000

Molnár védő: a miniszteri utasítások s szolgálati szabályzatok köteleességévé teszik hogy ön koronként megvizsgálja az alantas tisztviselők működését, megtette ezt?

Bessenyei: igen, kötelességem volt, de nagy elfoglaltságom miatt nem tehettem.

Molnár: igaz, hogy ha a napi bevételék jegyzékét összehasonlította volna a főkönyvvel, rájött volna a hamisításokra?

Bessenyei: én stichpróbákat tettem, de bizalmam folytán nem jöhettem rá a visszaélésre.

Molnár: tett-e fölterjesztést nagy-mérvű elfoglaltságáról az igazgatóságnak?

Bessenyei: a pénzügyigazgatóság tudta, hogy éppen azon két év alatt, melyben Nagy Sándor csalásait elkövette, ellenőr nélkül működtem. Különben is a rendszer olyan, hogy teljes lehetetlen az ellenőrzés.

Molnár: igaz-e, hogy egy évtizeden át nem jönnek vissza a felsőbb hatóságoktól a számadások?

Bessenyei: nem tudom mily időbel-számadások, de tényleg évek előtti számadások jöttek vissza ottilétem ideje alatt.

Molnár: hát a rovancsolások megejtették-e szabályszerűen?

Bessenyei: igen, de a rendszer oly hibás, hogy az nagyon fölületesen történhetik.

Molnár: de a pénztár megvizsgálás csak a főkönyvi alapján teljesíthető.

Bessenyei: igaz van doktor urnak, de teljes lehetlenség rovancsolás utján rájönni a csalásokra.

Molnár: hát azok a nyilvántartási lajstromok, melyek lecsirizelve mentek föl és jöttek is vissza?

Bessenyei: lehet, nem tudom.

Molnár: mit értek az esetben a jelzett lajstromok?

Bessenyei: én nem becsülöm azokat sokra.

Molnár: a rovancsolást teljesítő közegek nem teljesítették-e hanyagul kötelességüket?

Bessenyei: nem, de az is csak stich-próbákra szorítkozott; a rendszerből folyik, hogy a rovancsolás czéljának meg nem felel.

Dr. Szilágyi védő: Megtörtént-e az, hogy Márton Imre topolyai adózók adókönyveiket jegyzék mellett hozta be és ön azután az általa történt fizetést a jegyzéken nyugtatta?

Tanu: Erre nem emlékszem.

Dr. Szilágyi: De állíthatja-e, hogy ilyen fizetés Márton részéről soha sem történt?

Tanu: Minthogy nem emlékszem, ezt meg nem mondhatom

Dr. Szilágyi: Olyan esetben, midőn az illető adótsízt a nyugtázást csak a fél adókönyvecskéjébe vezette be, de sem a napi jegyzékbe, sem a főkönyvbe be nem írta, károsodhatott-e az államkincstár?

Tanu: Ebben az esetben a kincstár nem károsodhatott.

Következett *Molnár Lajos* kihallgatása.

A tanu előadja, hogy segített Nagy Sándornak munkájában s ezért kapott néha pár forintot. Be volt osztva más munkakörbe, de nem azt tette. Itt is van a zombori adóhivatalban olyan adótsízt, a ki egy krt fizet minden egyes fizetési meghagyásért, melyet helyette egy dijnok készít.

Egy napon Márton Imrével, Nagy Sándorral a Hungáriában találkoztam, mulattam, ott volt Laczkó iparos, Irházy — kártyáztak, én is kozzájuk csatlakoztam, ferbliztünk, 110 frtot nyertem. — Márton az egész 110 frittal adósom maradt, mert a pénzt kölcsön visszaadtam Mártonnak. Ő 3 részletben megadta. Játékközben 40 frittal adott. Hozomra ment az egész. Laczkó mindjárt zsebre vágta, ha nyert.

Elnök: nem tűnt föl önnek Márton mulatozása?

Molnár tanu: mindig hozomra mulattott, s így nem tűnt föl a mulatása.

Elnök: ön nem vett észre semmi hamisítást?

Molnár tanu: én mint gyakornok nem éreztem magam följogosítva arra, hogy ilyet kutassak.

Sztojkovits bíró: milyen nagyban ment a ferbli?

Molnár tanu: nem ment nagyban. Szakállról ott szó sem volt.

Tanuk közül Bessenyei megesketteik, Molnár ellen még fegyelmi eljárás fog folyni s ezért megeskete me llőztetett.

Schumacher Károly tanu bizonyítványt küldött, hogy beteg. Felolvastatik a vallomása, mely lényegtelen. Adóját személyesen fizette s nem érintkezett Knéfélyvel vagy Nagy Sándorral. Adókönyvecskéje elveszett s ha újra fölszólítják adófizetésre — készségesen fog fizetni. Emusítvány adóját Cservenkán fizette, de újra kéri.

Nagy Sándor a kulai adózásra vonatkozólag azt vallja, hogy Schumacher nem mond igazat: de az emusítvány adóra nézve a vallomás igaz.

Knéfély tagad.

Krishaber Adolf tanu előadja, hogy adókönyvecskéjét az adóhivatalnak adta át megvizsgálás végett, de nem kapta vissza.

Elnök: ön mint vádlott volt először kihallgatva, de most tanu — tehát elfogulatlanul vallhat. Egyetlen adókönyvet se tud fölmutatni.

Krishaber tanu: átadtam valamennyit Bessenyei adótárnoknak. Adómat mindig a tárnoknál fizettem.

Elnök: az egész 1893-iki adóját hiteltre manipuláltatta el Nagy Sándorral.

Krishaber tanu: nem áll.

Nagy Sándor: szemébe mondja tanu-nak, hogy Horváth közvetítette az adomanipulációkat. Tanu hazudik. Nagy dühösen vágja szemébe e hazugságokat.

Krishaber: én havonként 5—6 ezer forintot fizetek, s így nem tudom, hogy mit hogyan fizettem?

Elnök: e szerint a tárnok sikkasztotta volna el az ön adóját?

Krishaber: én ezt nem tudom.

Elnök: ön szegényli a dolgot, s azért leplezi, de esküt is kell tennie.

Krishaber: letehetem az esküt.

Markovits bíró: ön ellen rágalmaszi pör folyt Szabadkán, mert azt mondta, hogy zsebében a pénzügyigazgatóság; mi lett ebből?

Krishaber: fölmentettek.

Schlagetter László előadja, hogy adókönyvecskéjét átadta Irházy-nak jégkár leírása végett s nem kaptam vissza.

Elnök: mért nem kért róla elismervényt?

Schlagetter: adótsíztnek adtam át, s így nem féltem attól, hogy elveszti.

Elnök: figyelmeztetem, hogy mint tanu lett csak idezve, esküt kell tennie, mondja meg, hogy fizette adóját?

Schlagetter: hátralékban voltam 1893. évi augusztus óta, de már kifizettem. Jó barátom volt Irházy, Nagy s azért nem exekálóltak. Mikor lefizettem adómat, új könyvet kaptam.

Elnök: ön magára vállalja, hogy nem fizetett adót, semhogy bevallja, hogy manipulált.

Schlagetter tanu: nem, én tényleg nem fizettem. Kölcsön adtam Irházy-nak pár forintot, de tudtam, hogy nem fizeti vissza.

Elnök: nem bízta meg Irházyt, hogy semmisítse meg adókönyvét?

Schlagetter tanu: nem tettem, nem volt rá okom.

Irházy azt mondja erre, hogy könyveit Nagynak adta át.

Nagy Sándor szemébe mondja, hogy Schlagetter szavából egy szó se igaz. Nagyon jól tudat te Laczi az egészet, sőt te dicsekedtél is vele a kaszinóban.

(Folyt. köv.)

IRODALOM.

KÁTA, községi mező-és hegyőrök száma, az 1893. évi XII. t. cz alapján összeállította dr. Balkay Béla ügyvéd. Kiadja a „Patria” irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság Budapesten. — Ára egyenkint portomentes küldéssel 20 kr. A múlt év november hó 15-én életbe léptetett „mezőgazdaságról és mezőrendőrségről” szóló törvény lényegesen megváltoztatta az eddigi nagyon hiányos mezői rendőrség ügyet s egyszersmind nem csekély feladatokat ró a mezőrendőrségi szolgálatot teljesítő közegekre, első sorban pedig megkívánja fölük

azt, hogy a törvényeket reájuk vonatkozó rendelkezéseiket és jogaikat alaposan ismerjék. Igen üdvös feladatot végzett Dr. Balkay, a midőn úgy a községi, mint az uradalmi mező- és hegyőrök számára, kérdések és feleletekben, világos, érthető nyelven összeállította az összes rájuk vonatkozó rendelkezést, s e mellett oly alakba öltötte e művecskét, hogy azt a mezőőrök szolgálatukban egyszerűségeiben hordható jegyző könyv gyanánt használhatják, mert e czélra a könyv végén tiszta lapokból álló jegyzőkönyv, valamint naptári rész foglaltatik.

A „Vasárnapi Ujság” márczius 31-iki száma 15 képpel s a következő tartalommal jelent meg: „Kántorné”. Hegedűs Lorántól. (Kántornénak, az első magyar tragikának most föllevezt egykoru festménye után készült arcképével). — Kötlemények: „Mért szeretem?” Mares Ödöntől; „Bánkódo legény”, Szini Pétertől; „Visszhang”. Nekraszov költeménye, oroszról fordította Beszkid István. — „Regénytár”: „Egy diva a század elején”, Elbeszélés Zöldi Mártontól (Goró Lajos rajzával); Verne Gyula „Anifer mester csudálatos kalandjai” című új regénye, (a francia kiadás eredeti illusztrációival). — „A Majornoky kisasszonyok”, Elbeszélés. Irtá Mikszáth Kálmán. — A tarantella. (Képpel, Lovera I. spanyol festménye után). — „Pör a király ellen”. — „A nemzeti színház ujdonásai”. „Kötélvágás”. (Képpel Dudits Andortól). — „A szerencsésjátékok Amerikában”. — „Szabadságon” Eletek. Szivos Bélától (Képpel). — „Rossi Ernő”, képpel: Rossi vezetésesebb szerepeiben). — „Magyar orvosok orosz szolgálatban”. Schwarz Ignácztól. — „Rendkívül nagy sörényű ló”. (Képpel). — „Párisi divatlevél”. (Divatképekkel). — Irodalom és művészet, Közintézetek és egyetek, Sakkjáték, Keptalány, Egyveleg, stb. rendes heti rovatok. — A „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre 2 frt, a „Politikai Ujdonságok”-kal együtt 3 frt. Megrendelhető a Franklin-Társulat kiadóhivatalában (Budapest, egyetem-utca 4. szám). Egyenlőt megrendelhető a „Képes Néplap”, a legolcsóbb újság a magyar nép számára, félévre csak 1 frt 20 kr.

— **Az Athenum képes Irodalom-történetéből** megjelent a 31-ik füzet, három iven négy nagyérdékű dolgozattal: Sebestyén Gyula befejezi „A népköltészet és gyűjtoi” című, eredeti nyomokon járó tanulmányát, ezuttal különösen a gyűjtőkről szólva kritikai vizsgálattal: a legrégibb időkől egész majajnkig. A 2-ik cikkben Szász Károly: „Tompa Mihály-ról és költészetéről” értekezik a költő és jóbarát meleg, tárgyilagos hangján. A harmadikban Riedl Frigyes „Petőfiről” értekezik azzal a finoman elemző kritikával, mely a szerző műveit mindig érdekessé teszi. A 4-ik cikkben a szerkesztő Beöthy Zsolt: „Arany Jánost” méltatja. Itt meg csak a bevezetés s a költő gyermekkorra van, de már ebből is látható, hogy e tanulmány egyike lesz Beöthy legkitűnőbb esszanyainak. A gazdag tartalom megfelelő gazdagon van illusztrálva, a szövegek között Erdélyi, Kriza, Henczmann, Ipolyi, Tompa ifju-, férfi- és öregkori arcképei, Tompáné, Petőfi szülei, Petőfinék három legerdekesebb arcképe, egy napos fia a költő rajza szerint, Arany arcképe a Horovitz festménye után; továbbá a legrégibb közmondás-gyűjtemény cimlappja, Petőfi Helyese kalapácsának címképe, a költő triász által „erdei lak”, Tompa feketehegyi emléke és névalírása, Petőfi szülő-s félegyházi lakóháza, a pápai főiskola, Erdőd vára, a szalontai Csonka-torony (Petőfi rajza). Külön mellékletül: Bajzának „A királyra” című vezetes költeményének és Eötvös budapesti ércszobrának hasonmásai vannak a fűzethez adva. Ime egyetlen fűzetben 25 szövegbeli és 2 külön illusztráció, mintegy megtettése a gazdag tartalomnak! Valóban semmivel sem ajánljuk jobban a befejezéséhez közeledő vállalat kitűnőségét, mintha azt mondjuk: tessék egy-egy fűzetét átlapozni!

(„Uj idők”) Három hónapja csak, hogy Herczeg Ferencz szerkesztése mellett a Sin-

ger és Wolner czég kiadásában megindult egy képes szépirodalmi hetilap, mely feladataul tűzte ki, hogy magyar szellemű, előkelő niveauon álló és minden ízében érdekes olvassmányt nyújt a magyar olvasó közönségnek. Programjának második, természetesen-röleg kiegészítő pontját képezte, hogy a festőknek is tág munkakört nyit, műveik legjavát kitűnően sikerült reproduciókban közölve. Mindezeket rövid három hónap alatt megvalósította az „Uj Idők” című szépirodalmi képes heti lap. De vajjon lehet-e csodálkozni ezen olyan lapnál, melynek szerkesztője Herczeg Ferencz; főmunkatársai Mikszáth Kálmán meg Bródy Sándor és rendes munkatársai minden kiváló magyar prózáiról, vers író és piktor? Az új évnegyedben, mely most közzétér, Mikszáth hosszabb elbeszélést írt, Bródy pedig regényt. Az egyiket Neogrady illusztrálja, a másikat Karlovsky Bertalan. A ki e lappal szorosabb ismeretségre akar lépni, kérjen belőle mutatószámot, melyet a kiadóhivatal (Andrássy-ut 10. sz.) bárkinek ingyen küld.

(Az én Ujságom) már a legfiatalabb, olvasni kezdő, vagy még csak betűző generáció lelkebe is beoltja a hazaszeretetet és a nagy szellemek iránti hódolattal. Mutatja azt a 14. szám is, melylyel a második évnegyed kezdődik. „Kossuth Lajos álma” czimmel írta Pósa Lajos gyönyörű intést a gyermekekhez. De van ezenkívül ebben a számban annyi multságos, kedverítő, oktató és szórakoztató olvasmány és kép, hogy igazán nagy örömeik lehet majd benne a kicsinyeknek, ha megkapják. Legyen hát rajta minden szülő, hogy megszerezze gyermekének ezt az örömet. Mutatószámokat a kiadóhivatal (Andrássy-ut 10. sz.) kívánatra bárkinek ingyen küld.

— **Ország-Világ.** Most a negyedév végén s az új negyed küszöbén megint fölmerül a kérdés, hogy melyik lapra fizessünk elő? Ha eddig nem is adunk tanácsot, most jó lélekkel mondhatjuk, hogy a szép irodalmi képes lapok között az Ország-Világ a legérdekesebb a pártolásra. Ez a pompás újság tartalmában, képekben egyre gazdagodik. Legutóbbi számában az évforduló alkalmából Kossuth emlékének szentel néhány képet (az alkalmi cikke egyik elsőrendű politikusunk írta.) Ebben a számban találtunk azonkívül arcképeket, szép fametszeteket, pompás hangjegy-mellekleteket; a szöveg sorában hat elbeszélést elsőrendű íróktól, regényt, gyönyörű verseket stb. Igazán élvezet végig olvasni ezt a tartalmas lapot, jól teszi mindenki a ki jövő negyed elején előfizet rá. Az ára csakugyan kevés: negyedévre 2 frt, félévre 4 frt, egész évre 8 frt. Kiadóhivatal, hová az előfizetési pénzek küldendőek (Budapest, V. Hold- u. 7.) Mutatószám ingyen.

Nyilttér*)

Littvay Antal és Rajesics László uraknak a „Zombori Hírlap” mai számában megjelent nyilatkozatára vonatkozólag kijelentem, hogy a nyilatkozat tartalma annyiban valótlan, amennyiben az igazsággal ellenkezik az, hogy a nevezett urak engem Szalay Frigyes ur megbízásából a rajta állítólag elkövetett sértésért kérdőre vontak és én nekik ebben a minőségükben bármely kijelentést tettem volna.

Littvay és Rajesich urak, midőn ez ügyet előttem szóba hozták határozottan kijelentették, hogy nem mint Szalay ur segédei, hanem csak mint magán egyének intéznek hozzám kérdést és én előtök csakis mint ilyenek előtt beszéltem a dologról.

Zombor 1895. április hó 3-án.

Dr. Buday Pál.

*) E rovatban közlötékért nem vállal felelőséget a szerk.

SARG -féle egészreágyi hatóságilag megvizsgált (bizonyítvány Bécs 1887. július 3-án.)

Sok milliószor megpróbálva és jónak találva, fogorvosilag ajánlta, egyáltalán legolcsóbb **fogtiszttató szert.** Mindenütt kapható.

APOLLO-ÉRTÉNYEK

Csakis azon Apollo-érintényekről beszélnek, melyek alós végűkben a „Ligra” által készítették és az Apollo-érintényekről beszélnek.

Előfizetési felhívás

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE HATODIK ÉVFOLYAMÁRA.

SZERKESZTI ÉS KIADJA
KISS JÓZSEF.
Főmunkatárs: **ROBOR TAMÁS.**

Belső dolgozóiársak: Ambrus Zoltán, Heltai Jenő, Ignóus, Kozma Andor, Tóth Bela
Tíz választékos, gazdag tartalom kötetben fekszik A HÉT az olvasó közönség előtt. Uj eszmék, új irányok, és új irok adják meg neki a maga különleges színet és zamatait. Uj eszások jelölik útját az irodalomban. Nem mulattunk nagy dolgokat; de nagyot akarni is érdem. A szabad gondolatok voltak eddig fátklyavívi és a szabad szó lesz legmagasabb ambíziójának a jövőben. Politikában és irodalomban egyaránt.

Könnnyű, tetszetős formában adunk számot a hét eseményeiről és a domináló mozzanatokkal külön „Kritikák”-ban foglalkozunk. Ezt a műfajt mi honosítottuk meg a magyar irodalomban. A HÉT journalisztikai füz parancsalatának egyik sarkalatos tetele ez: Ne adj soha programot, mert a program unalmas és szűzö anyja a chablonnak, ami új; de bízd magad a pillanat impressiójára, mert abban van a közvetlenség, az igazság és a megijuhodás.

Egyébiránt, akik olvassák A Hét-et, azok egy is ismerik: akik nem olvassák azok egy rövid ismeretes nyomán úgy sem fogják megismerni. Ezeknek azt ajánljuk, hogy fizessenek elő A HÉT-re.

KISS JÓZSEF.
Előfizetés: Egész évre 10 forint. Félévre 5 forint. Negyedévre 2 forint 50 kr.

Mutatószám ingyen!
A HÉT kiadóhivatala Budapest VII., Erzsébet-kört 6 szám.

A Halidek fele megvák

Legjobbák

Magy. Kir. Honvédelmi Min.

Védjegy. Védjegy.

Mária-czelli Gyomor-cseppek

nagyszerűen hatnak gyomor bajoknál, nélkülözhetetlen és ártalmatlan ismeretes házi és népszerű.

A gyomorbetegség tünetei: étvágytalanság, gyomorgyengeség, bűzös lehelet, felfútság, savanyu, felbőffőség, hasmenés, gyomorfájdalom, felesleges, nyálkákiválasztás, sárgaság, undor és hányás, gyomorgörcs szűkülés.

Hathatós gyógyszernek bizonyult fejtásánál, a menyinyben ez a gyomortól származott, gyomortulterhelésnél ételekkel és italokkal, gillizták, májbajok és kímorhoidáknál.

Említett bajoknál a **Máriaczelli gyomorcseppek** évek óta kitűnőnek bizonyultak, a mit száz meg száz bizonyítvány tanusít. Egy kis üveg ára használati utasítással együtt 40 kr., nagy üveg ára 70 kr.

Magyarországi főraktár: **Török József** gyógyszerára Budapest, Király utca 12 sz.

A védjegyet és aláírást tüzetesen tessék megtekinteni! Csak oly cseppeket tessék elfogadni, melyeknek burkolatára zöld szalag van ragasztva a keszítő aláírásával (C. Brády) és ezen szavakkal: „Valódiságát bizonyítom”.

A **Máriaczelli gyomorcseppek** valódián kaphatók.

Gálcs. és Hegedűs József gyógyszerárakban Zombor, Kátay J. gyógyszerárakban Apátin, Balogh Gy. gyógyszerárakban Pétervárosló és Barokovics L. gyógyszerárakban Nt. Tamás.

Uj üzlet.

Áruház a „Gólyá“-hoz.

Hirschenhauser és Kovács

divat-, rövid-, szőtt áru és pipere üzlet

ZOMBORBAN, a Corsón

uri és női fehérneműek, ernyők, szabókellékek és játékaruk.

Nagy választék nyakkendőkben.

Ujdonságok női- és gyermek-kalapkban párizsi minták szerint.

Szabott árak.

Csak akkor valódi, ha a háromszögű palack az ott levő szalaggal (vörös és fekete nyomás sarga papíron) van elzárva.

Eddigfölmulmulhatatlan!

Maager Vilmos-féle

valódi tisztító

utánzatok törvényileg üldözhetnek.

MÁJOLAJ.

Törvényileg védett felszerelés

Maager Vilmostól Bécsben.

Az első orvosi tekintélyek által megvizsgáltatott és emészthetőségénél fogva gyermekeknek is különösen ajánltatik és rendeltetik mindama esetknél, melyeknél az orvos az egész testi szervezet, különösen a mell és tüdő erősítést, a test súlyának gyarapodását a nedvek javítását, valamint általában a vér tisztítását el akarja érni. — Egy üveg ára 1 forint és kapható a gyári raktárban Bécsben. III/3, ker. Heumarkt 3. valamint az osztr.-magyar monarchia legtöbb gyógyszerterében.

Főraktár és főelárusítás az osztrák-magyar monarchia részére:

Zomborban: **Weidinger Zs. és S.** kereskedő uraknál.

MAAGER VILMOS, Bécs III/3., Heumarkt 3

Stahel és Lenner Budapest,

Trieur- és lemez-lyukasztó-gyár.

Gyár: Katona József-utca 8. sz. Margithid és nyugati pályaudvar közt.

Ajánljuk az általunk gyártott legjobb minőségű:

Trieurök: a konkoly és búkkönynek a buza, árpa vagy rozs közüli kiválasztására.

Trieurök: a zabnak vagy árpanak a buza közüli és a gömbölyü magvak kiválasztására.

Lenecsesztítő és osztályozó-Trieurök: az árpa kiválasztására és a tenese osztályozására.

Osztályozó-Trieurök. Szabadalmazott Trieur és osztályozó-

gépek minden gabonafaj tisztítására és tetszés szerinti osztályozására. — Elvállalunk Gutjahr és Müller, illetve Mayer rendszerű trieurök csekély költséggel a trieur beküldése mellett ezen szabadalmazott trieurökre átállítását.

Malom-Trieurhengerek vagy burkolatali, **lyukasztott vagy hasított lemezek** tetszés szerinti anyagban ipari vagy gazdasági célokra.

Árjegyzékek vagy mintakönyvek ingyen és bérmentve küldetnek.

A „Zombor és Vidéke“ könyvnyomdája

kiválóan alkalmas mindennemű nyomtatványok készíttetésére.

A könyvnyomda rövid fennállása alatt létképességének bámulatos jeleit adta. — Nem is szólva arról, hogy a

„Zombor és Vidéke“ és „Bácskai Karczos“-t

hétre-hétre megfelelő alak és terjedelemben, az utóbbit illusztrálva állítja ki, de rövid fél év alatt három nagyszabású mű került ki sajtója alól:

Egy illusztrált „Bácskai Naptár“, melynek minden betűanyagát a nyomda szolgáltatta.

Egy 26 ivre terjedő Pinterits Károly szerzősége alatt megjelent „Könyvviteltan“-t, mely a legkomplikáltabb vonalzó-munkákat tünteti föl.

Dömötör Pál „Őszi rózsák“ című költemény- köteté színes czimlappal s a költő arczképével oly kivitelben, hogy az ország elsőrangú könyvkiadói a legnagyobb elismeréssel szólnak a könyv kiállításáról s szép betűiről.

A „Zombor és Vidéke“ könyvnyomdája

mindezen nagyszabású munkák mellett

óriási plakátokat, szerb és német nyelvű körözvényeket, üzleti könyveket

s minden rendű s rangú *nyomtatványt* állított elő a közönség teljes megelégedésére.

Általán a **finom nyomdai munkák** tekintetében bármely fővárosi nyomdával kiállja a versenyt.

A nyomda nem alapított üzérkedés ezéjából s kezdettől fogva mai napig vala- mint a jövőben is egyedüli üzleti elve az, hogy csupán

az előállítási költségeket igényli üzleti haszon nélkül.

Hazafias tisztelettel

**a „Zombor és Vidéke“
könyvnyomdája.**